

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1887. Första Kammaren N:o 8.

Onsdagen den 8 juni

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 31 sistlidne maj och den 1 innevarande månad.

Anmäldes och bordlades:

bankoutskottets memorial och utlåtande:

n:o 3, i fråga om understöd åt aflidne kassören i riksbanken J. F. Berns' enka, Anna Maria Berns, född Lindman;

n:o 4, i anledning af väckt motion om understöd åt förre tryckaren i riksbankens sedeltryckeri C. J. W. Berglund; och

n:o 5, med hemställan om eftergift af tjänstemannen vid riksbankens afdelningskontor i Göteborg J. Hallbergs betalnings-skyldighet för återstoden af ett emot falsk lånehandling till landtbrukaren F. Carlberg utgifvet lån; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i 7 kap. samt vissa delar af 10 och 11 kap. strafflagen; äfvensom

n:o 16, i anledning af väckta motioner i syfte att qvinna må kunna väljas till ledamot af fattigvårdsstyrelse och skolråd.

Herr grefven och talmannen yttrade, att han i enlighet med öfverenskommelse, som vid talmanssammanträde träffats, finge hemställa, det kammaren måtte besluta att vid det plenum, som komme att hållas nästa onsdag, företaga val af elektorer och suppleanter för utseende af Riksdagens fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jemte deras suppleanter.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets den 6 i denna månad bordlagda utlåtanden och memorial n:is 1—3.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 6 innevarande juni bordlagda memorial n:o 28, med förslag till voteringspropositioner i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande väckta förslag angående de kongl. teatrarne.

1 och 2 punkterna.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

3 punkten.

Lades till handlingarna.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets den 6 i denna månad bordlagda betänkande n:o 1;

h varefter, på framställning af herr grefven och talmannen, beslöts, att detta betänkande skulle sättas främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan till kammarens sammanträde nästa fredag.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 6 innevarande juni bordlagda utlåtanden n:is 13 och 14.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 4 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel.

Grefve Sparre: Då de fem första punkterna af det föredragna utlåtandet stå i sammanhang med eller äro beroende af den 6:te punkten, angående båtsmanshållets sättande på vakans och inrättande af en ny sjömanscorps, har jag föreställt mig, att det skulle lända till fördel, om den sistnämnda punkten först företoges till behandling. Jag får därför hemställa, att utlåtandet måtte punktvis företagas till afgörande, samt att dervid behandlingen måtte börja med 6:te punkten och derefter öfvergå

till första punkten, hvarpå de öfriga punkterna torde föredragas i den ordning de förekomma i betänkandet.

Denna hemställan bifölls.

6 punkten.

*Båtsmanshåll-
lets sättande
på vakans
m. m.*

Friherre Klinckowström: Den fråga, som nu kommit före och hvilken blifvit sammanblandad med åtskilliga andra frågor såväl på denna hufvudtitel som på den fjerdte hufvudtiteln, är af den stora och djupa betydelse för hela vår framtid, att jag icke kunnat lemna den å sido utan att framställa mina allvar samma anmärkningar mot densamma. Vore det ensamt en militär fråga, vore visserligen mycket, men dock icke så mycket, som nu är fallet, att derom säga. Den är emellertid derjemte både af politisk och af ekonomisk betydelse för vårt land och kan därför icke behandlas uteslutande ur militär synpunkt. Det torde af alla de åtgärder, som på senare tiden, efter det 1883 års förslag blifvit, och enligt mitt förmenande med rätta, af Riksdagen afslaget, vidtagits i afseende å reorganisationen af vårt försvarsverk, vara klart, att regeringen söker bitvis och i smyg införa delar af denna organisation för att på så sätt få hela systemet färdigt, utan att många af Riksdagens ledamöter vetat stoit derom. Här föreligger nu ett sådant försök, visserligen endast afsedt att reformera vårt indelta båtsmanshåll, men med officielt löfte, framställt af Konungen i trontalet vid riksdagens öppnande, att det indelta kavalleriet skulle komma att undergå en liknande reorganisation och att framställning derom skulle till Riksdagen aflemnas, så snart de behöfliga förarbetena hunnit fullbordas. Jag vet icke om vid denna riksdag ett så beskaffadt förslag kommer före; men löftet är dock officielt uttaladt. Skulle nu Riksdagen ingå på såväl båtsmanshållets som det indelta kavalleriets reformerande och upphäfvande, så kunna herrarne vara öfvertygade, att proposition om det indelta infanteriets sättande på vakans och dess ersättning med värfvadt infanteri efter preussiskt mönster kommer att till Riksdagen framställas. Jag är alldeles bestämd opponent mot att förstöra vår indelta armé, och då detta är det första steget i den riktningen, må ingen undra på, att jag med vaken uppmärksamhet söker motverka den frågan i dess första begynnelse.

Vår indelta armé, mine herrar, är i min tanke en så lyckligt funnen organisation för våra förhållanden och vårt ändamål, att det svårligen finnes något land, som har att uppvisa något dermed jemförligt. Och detta gäller såväl i militäriskt som i finansielt och moraliskt hänseende. Det är den bästa stam för våra värnpligtige, samt det säkraste och pålitligaste stödet för konungamakten i Sverige. Att rifva sönder och förstöra en sådan

Bätsmanshåll-
lets sättande
på vakans
m. m.
(Forts.)

organisation anser jag man bör hindra med alla möjliga loffiga och lagliga medel, som stå till buds, ty det vore en allt för stor risk vi skulle löpa, om vi gingo in på detta förslag.

Först och främst är det en sak, hvarpå höga vederbörande synas hafva litet eller intet reflekterat i denna militära fråga. Den indelta armén är nemligen *tryggad genom grundlagens hägn*, medan den armé, som vi skulle få i stället, blott blefve beroende på hvarje Riksdags gemensamma votering. Att detta är en himmelsvid skilnad med afseende å en sådan militär institutions trygghet, lärer icke kunna bestridas. Att då kasta bort denna trygghet, som under våra förhållanden och med de opinionskastningar, som inom vår Riksdag förekommit och förekomma, var ganska nödvändig, och sätta i stället något, som kan i allt komma att bero af dessa opinionskastningar, det finner jag, lindrigast sagdt, vara oförsvarligt. Herrarne må icke tro, att de beräkningar man gjort öfver en ersättningsarmé i stället för den indelta skulle stanna vid de siffror, man här åtskilliga gånger uppgifvit. Det blir nemligen en senare fråga, som ännu icke blifvit af krigsstyrelsen eller regeringen behandlad, och det är att, när en gång den indelta armén är upphäfd, så kommer Sverige ovilkorligen att nödgas organisera ett för våra förhållanden ganska talrikt *gendarmeri* i landet. Huru vilja herrarne, att eljest ordningen skall kunna upprätthållas i våra glest befolkade landsorter, och detta under tider, som vi lika med andra europeiska länder gå till mötes under högst oroliga förhållanden i anseende till den lösa befolkningen i landet. Vi hafva nu senast exempel från Belgien. Dess, på den allmänna värnpligtens grund ordnade armé utan fast stam är snart sagdt upprifven af den bevakningstjänst, den nödgats åtaga sig; och dock har ännu icke arbetareoroligheterna fullt utbrutit. Det är endast knoppningen deraf vi förspörja i tidningarna. När dessa oroligheter fullständigt bryta ut, kommer armén att vara otillräcklig för det ändamål, som hvarje medborgare har rätt att fordra, nemligen skydd till lif och egendom. Det är dessutom min öfvertygelse — och detta är en sak, som kanske icke blifvit nog uppmärksammas — att, om vårt indelningsverk, både rustnings- och roteringsbördan, blifver, såsom regeringen föreslaget, *fixerad* till ett visst belopp, det äfven är slut för oss med att få en fortsatt afskrifning af den bördan, och att en afskrifning af såväl grundskatterna som indelningsverkets börda är fullt befogad, derom har vår regerings främste man här framlagt sitt votum och dertill har han gifvit sitt medgifvande, då han förklarar att det är en »sekelgammal orättvisa», som följaktligen bör afskrifvas. Men komma vi att fixera bördan till en viss skatt, och regeringen får i uppdrag att organisera en värfvad här efter preussiskt mönster, så kunna herrarne vara öfvertygade, att någon vidare afskrifning icke kommer att ega rum. Måhända tager denna kammare icke så illa vid sig därför, men Riksdagen

består dock icke af denna kammare ensam. Jag har nyss nämnt de förmodade högst betydliga tillökningar i utgifterna för militära ändamål, som till följd af ett sådant upprifvande af vår indelta armé skulle ega rum derigenom att statsmakterna nödgades upprätta en gendarmericorps, men äfven vid upprättande af en så beskaffad armé, som här är i antågande, kunna herrarne vara öfvertygade, att de bestämda utgifterna i alla händelser komma att öfverskrida dem, som blifvit antydda i hittills lemnade förslag. När 1883 års arméorganisationsförslag framlades i detalj, tog jag mig friheten göra en moträkning öfver de oförutsedda utgifterna, och denna moträkning befans vara så betydligt större än regeringens beräkning af utgifterna, att fara var, att vårt land icke kunde bekosta en sådan utgift. En genomgående tanke i den nu föreliggande organisationen liksom i alla öfriga, som höra till detta nya system, och hvilken redan blifvit godkänd för garnisonsregementena och till en del införd vid artillerivapnet och kronprinsens husarer, är den s. k. *tvångspermitteringen*, d. v. s. att rekryteringsmanskapet skall, om jag icke allt för mycket bedrager mig, under de första två åren tillbringa sin tid med bestämd tjänstgöring dels i skolor, dels med annan undervisning för att utbildas till goda soldater, men att derefter manskapet kommer att permitteras under stor del af den återstående tjänstgöringstiden. Denna permittering sker emellertid icke på sätt nu vid garnisonsregementena iakttages, att manskapet lemnas tillstånd att söka sin utkomst genom enskildt arbete, utan manskapet *tvingas* att söka denna utkomst, antingen manskapet det vill eller icke. Det är en himmelsvid skilnad, och det är därför jag vid januaririksdagen i år i min motion, n:o 13, hvilken berörde äfven denna punkt, tog mig friheten nämna, att »då hela denna reorganisation afser att, efter manskapets fulländade utdanning, genom tvungen permittering, tilldåna ett militärt proletariat af landstrykande lösdrivare»; så ansåg jag det äfven bland många andra skäl vara ett högt talande för att afslå denna organisation, och jag beklagar att detta förslag ännu en gång framkommit. Jag har icke från motsidan hört något fullständigt bevis kunna framställas för att så icke blifver förhållandet. Vi känna, mine herrar, litet hvar till den nöd och arbetslöshet, som, Gudi klagadt, för närvarande öfverallt i landet förefinnes och som i mångt och mycket trycker den så kallade lösa befolkningen. Det är nog svårt nu att få arbete, i synnerhet stadigvarande; huru mycket svårare skall det då icke blifva, när en 30 à 40 tusen man af den nya armén släppas ut på landsbygden för att der söka arbete. Och om de icke finna arbete, hafva de icke sin tillflykt till de garnisoner, till hvilka de höra, ty de äro tvungna att söka arbete, om det än kan erhållas eller icke. Jag tycker det är bra hårdt och grymt att framställa en sådan organisation, och det vore högst obetänksamt af Riksdagen att bifalla förslaget derom.

*Båtsmanshåll-
lets sättande
på vakans
m. m.
(Forte.)*

Båtsmanshålls sättande på vakans m. m.
(Forts.)

Jag har många gånger talat med flottans högre officerare om denna organisation af vårt indelta båtsmanshåll. Jag skall be att få i detta fall uppläsa hvad jag i min nyss nämnda motion framställt såsom skäl att icke bifalla den föreslagna organisationen: då särskildt den nu ifrågavarande organisationen vid flottan i åtskilliga fall blir sämre men ej bättre än det nuvarande indelta båtsmanshåll; emedan »flottans behof af manskap är olika för krigstillfällen, för större rustningar och för vanliga fredsofningar samt under dessa sistnämnda olika sommar- och vintertid, och att den nuvarande båtsmansinstitutionen har medgifvit att genom uppfordring af det i hvarje fall behöfliga antalet manskap med full säkerhet och skyndsamhet tillgodose alla dessa olika behof.»

Detta är nästan ordagrant lika med det af statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet afgifna yttrande till statsrådsprotokollet den 31 december 1886, pag. 27. Ett sådant yttrande af en så sakkunnig myndighet som sjöministern finner jag vara ganska betänkligt att nu förbise. Allt detta visar, att vårt indelta båtsmanshåll är en ganska nyttig inrättning. Dessa äldre sjöofficerare, som jag tillfrågade, hafva bittert beklagat en sådan förändring af båtsmanshåll, ty den lätthet, som nu finnes, att uppbåda större eller mindre styrka från roten, skulle alldeles försvinna. De nya, tvångspermitterade båtsmännen skall man icke kunna få reda på, der de ströfva omkring på gator och stigar; det synes mig så solklart som att två gånger två är fyra. Den ringa styrka, som här enligt förslaget skulle ersätta vår ganska talrika indelta båtsmanscorps, nemligen 1,100 man fast stam och 2,900 man öfriga trupper, är så liten, att till följd af krig och med den stora afgång på trupper, som då ifrågakommer till följd af fiendens kulor och i synnerhet, såsom all historisk erfarenhet visar, härjande sjukdomar, afgången blir så stor, att den blir omöjlig att ersätta med nya trupper just på grund af den nya anskaffningsmetoden, som här blifvit förordad. Den nuvarande kostnaden för den trupp, som skulle ersätta det indelta båtsmanshåll, har blifvit uppgifven till 533,797 kronor på ordinarie stat, men dertill kommer nödvändigheten att ersätta en del af de arbeten, som nu utföras af de indelta, uppbådade rotebåtsmännen, med en corps af daglönare vid varfven, som kommer i båtsmännens ställe, och för hvilken kostnaden dessutom här uppgifvits till 100,000 kronor. Jag tror, att denna corps kommer att kosta mycket mer och att dessa daglönare blifva otillräckliga för utförande af de nödiga varfsarbetena, och då nödgas Riksdagen öka anslaget till det belopp, som verkligt måste utgå. Man bör i tid tänka på alla dessa förhållanden, innan man gifver sig in på en organisation, som har alla kriterier på att vara origtig, oändamålsenlig och samhällsvadlig.

Den fråga, som nu skall afgöras, sammanhänger med punkterna 1—4 i nu förevarande förslag till reglering af den 5:te hufvudtiteln, af hvilka den första afser att öka antalet vid flottan tjänstgörande officerare med 1 flaggman, 2 kommandörkaptenener af 1:sta graden, 2 kommandörkaptenener af 2:dra graden, 19 kaptenener och 11 löjtnanter, hvilkas aflöning delvis skulle bestridas från det för den permanenta reservstatens aflönande nu anvisade belopp af 114,000 kronor — men när det icke räcker till, kommer sannolikt Kongl. Maj:t att begära ett särskildt löneanslag — och den fjerde punkten handlar om utbildning och pensionering af flottans reservbefäl, hvartill äfven skulle åtgå åtskilliga summor, nemligen 24,150 kronor, hvaraf för utbildandet af samma befäl 17,750, samt för pensioneringen 6,400 kronor, och utaf hvilka medel skulle för år 1888 anvisas 13,350 kronor. Äfven dessa båda punkter komma att stå eller falla med den punkt, vi nu behandla. Det var derföre, synes mig, mycket riktigt af ordföranden i statsutskottet att hemställa om att 6:te punkten först skulle företagas till behandling.

*Båtsmanshå-
lets sättande
på vakans
m. m.
(Forts.)*

Men jag ber herrarne noga betänka denna viktiga fråga, ty enligt mitt förmenande kan icke en så beskaffad tillökning i antalet af arméns aktiva officerare och reservbefäl, som här föreslagits, ifrågakomma förr än vi fått klart för oss vårt försvarsverks organisation och det verkliga behof vi hafva för användandet af flottans befäl. Detta beror äfven i icke obetydlig grad derpå, att vi få veta, hvilken sjökrigsmateriel kommer att blifva den bestående. Jag finner således, att denna fråga ännu så länge är för tidigt väckt. Den innebär en stor fara för oss i många hänseenden, och derför kan jag icke vara med om att bifalla förslaget.

Dessutom finnes att taga i betraktande frågan om medel att bestrida utgifterna för den föreslagna organisationen. Under den gamla franska monarkien före 1789 års revolution fans bland den värfvade militären ett ordspråk: pas d'argent, pas de Suisse. På vårt moderna riksdagsspråk kunna vi lämpligen öfversätta detta så, att till dess vi få betydligt ökade tullinkomster, kunna vi icke bevilja någon ny organisation af båtsmanshället.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, ber jag få framställa yrkande om afslag på hela den föredragna punkten.

Friherre von Kræmer: Herr grefve och talman! mine herrar! Det är onekligen en stor fråga, som nu föreligger, och i så fall har verkligen den siste ärade talaren rätt, att den utmärker det första steget till att utbyta det indelta systemet mot på annat sätt organiserade trupper. Om de faktiska förhållandena vore sådana, att vi kunde behålla den indelta båtsmansstammen och i stället förvandla den till landtrupper, samt statens tillgångar

*Båtsmanshål-
lets sättande
på vakans
m. m.
(Forts.)*

på samma gång medgäfvde ett särskildt anslag till att förse flottan med en tidsenligare bemanning, är det icke omöjligt att äfven jag från synpunkten af den betydligt ökade styrka, landförsvaret härigenom skulle vinna, skulle vara för ett sådant förelag. Men, mine herrar, möjligt är möjligt och omöjligt omöjligt, och här torde ingen ens sätta något sådant i fråga, som att båtsmanshållet kunde förvandlas till landtrupper; utan de enda alternativ, som förefinnas, äro att antingen bibehålla båtsmanscorpsets såsom bemanning för flottan, eller att, såsom här är föreslaget, ersätta den med på annat sätt anskaffade trupper. Vid sådant förhållande synes det mig, att man kan bedöma denna fråga oberoende af den om det gamla indelningsverket bör upplösas eller ej, och då framställer sig frågan för mig sålunda: Äro de nuvarande båtsmännen en lämplig bemanning för flottan, är institutionen i militäriskt hänseende att hålla på? Mig synes att det såväl af fackmän som af komitéer och de yttranden i ämnet, hvilka af Kongl. Maj:t framlagts till Riksdagens besinnande, är ådagalagdt, att den nuvarande båtsmanscorpsets icke är lämplig till besättning på nutidens fartyg. Den var lämplig på den tid, då det framför allt behöfdes manstarka besättningar; men det deremot betydde mindre, om en del deraf hade på det hela ringa kunskap i sitt yrke. Men så är det ej nu, då maskinkraften spelar en ofantlig roll i fråga om sjöförsvaret, då det egentligen är de stora ångkrigsfartygen, som betyda något. Nu är besättningens antal ringa i förhållande till fartygens kraft; och just därför att fartygens kraft är så ofantlig, behöfves det en skicklig besättning, ej så mycket en talrik besättning som en i sitt yrke fullt öfvad. Det synes mig, att om man sålunda betraktar frågan, sådan den föreligger, man icke ett ögonblick borde tveka att antaga Kongl. Maj:ts förslag, som just går derpå ut att ersätta det rikliga tillgång på folk, men ej fullt användbart folk lemnande båtsmanshållet med en stam af fullt skickligt och öfvadt sjöfolk.

Mähända torde emellertid någon invända, att det större antal stridande, som från båtsmanshållet kan uppåddas, dock alltid är af något värde, äfven om det ej användes på flottan. Men jag ber herrarne besinna, att i afseende på antalet skilnaden dock icke blir så ofantligt stor. Antalet båtsmän utgör för närvarande 5,686. Men deraf är ett icke obetydligt antal nummer, de uti Södra Möre och Blekinge, stäldt på tioårig vakans, uppgående till närmare 1,000. Det är således ej mer än 4,800, som skulle blifva kvar. Under sådana förhållanden och då den nya sjömanscorpsets är beräknad till 4,000 man, blir skilnaden i antal endast några hundra.

Den nuvarande båtsmansinstitutionen har dessutom den bestämda olägenheten med sig, att just därför att man måste tänka på rotehållarnes besvär och kostnader i och för anskaffan-

de af ny båtsman, måste man låta båtsmännen qvarstå i tjensten, till dess de äro för gamla. Några sådana konsiderationer behöfva ej ifrågakomma med de nya värfvade sjömännen, som skola antagas endast på åtta år. Om efter dessa års förlopp de ej vidare äro tjenliga, finnes ingen anledning, hvarför man skulle behålla dem längre.

*Båtsmanshåll-
lets sättande
på vakans
m. m.
(Forts.)*

Detta leder mig in på en af de anmärkningar, som den siste ärade talaren gjorde. Han talade mycket och beklagande om det grymma i den s. k. tvångspermitteringen, hvilken ingår i det nya system, som skulle ligga till grund för den nya trupporganisation, som skulle ersätta såväl båtsmanshållet som, enligt hans tanke, i en framtid äfven det indelta infanteriet. För öfrigt tyckes det mig, att han egentligen uppehöll sig vid det senare. Denna tvångspermittering, mine herrar, hvori består nu den vid de landttrupper, der den dels är införd, dels varit föreslagen att införas? Den består deri, att karlen skulle få 80 kronor i lega för hvarje af dessa permitteringsår och dessutom månadslön för den månad han skulle hvarje permitteringsår vara inkallad i tjenstgöring; således 90 kronor om året. Mig synes detta icke vara så ofantligt ofördelaktiga vilkor, men jag återvänder till det föreslagna sjöfolket. Den ärade talaren trodde, att man ej skulle få reda på dem, sedan de permitterats. Men förmodligen har han ej med fullständig uppmärksamhet genomläst förslaget, ty der står, att halfva årslönen innehålles, med mindre de uppgifva sin adress, och då bör man få rätt på dem. I ett eller annat undantagsfall skulle väl kunna inträffa, att någon byter om vistelseort, sedan han gifvit uppgift om sin adress, och då kan väl någon svårighet uppstå. Men, som sagdt, i de allra flesta fall skulle man med lätthet finna dem.

Den ärade talaren anförde vidare, att det nuvarande systemet vore grundlagsenligt skyddadt och att den nuvarande stammen ej kunde borttagas utan sammanstående beslut af Konung och Riksdag. Detta är fullt rätt, men jag hemställer om det ej är precis samma förhållande med den stam, som nu skulle inrättas. Det sista mom. af utskottets förslag på sid. 21 i betänkandet bestämmer nemligen, »att vakanssättningen skall fortfara, så länge Riksdagen anvisar nyssnämnda båda anslag» — de till organisationens genomförande åskade anslagen. I samma stund Riksdagen genom en af den ärade talaren fruktad utgång af en gemensam votering afklipper dessa anslag, vore således rotehållarne för båtsmanshållen tvungna att åter uppsätta båtsmän. Följaktligen skulle då detta grundlagsskydd åter inträda. Det synes mig vara oförändradt hvad dess kraft angår, men endast flyttadt en grad åt sidan, och nu ega tillämpning så att säga i andra hand.

Den ärade talaren motsåg ock stora olägenheter såsom en följd af båtsmanscorpens sättande på vakans, deruti att det ej vi-

*Båtsmanshå-
lets sättande
på vakans
m. m.
(Forts.)*

dare skulle finnas, såsom han uttryckte sig, något gendarmeri, der båtsmännen nu kunna utgöra ett sådant. Men jag ber, mine herrar, att få påpeka, att just i förening med föreliggande förslag har Kongl. Maj:t framkommit med ett annat förslag under fjerdje hufvudtiteln, dertill vi härom dagen lemnade bifall, nemligen om upprättande af en stamtrupp vid Vesternorrlands bevärbingsbataljon på 300 man i fredstid, som vid mobilisering kunde utsvälla till 444 man eller samma antal som numren vid nu inom länet förlagda båtsmanskompani. Denna stamtrupp har anskaffats i stället för båtsmännen, som skulle sättas på vakans, och finnes sålunda att tillgå till ordningens tryggande. Dessutom ber jag få påminna om, att sistlidne Riksdag beslöt att organisera Hallands och Blekinge bevärbingsbataljoner, så att dessa väl kunna tienstgöra till ordningens upprätthållande i sina orter om någonsin handräckning dertill skulle behöfvas. Den nämnde talarens farhåga är derfor i min tanke obefogad, då man just förutsett och förebyggt, att en sådan brist på trupper i orterna skulle kunna inträffa.

Vidare framstälde den ärade talaren betänkligheter mot förslaget derfor, att det skulle ovilkorligen betinga ett annat förslag, nemligen om fixering af de återstående skyldigheter, som åligga rust- och rotehållarne hvilket förslag skulle omöjliggöra all vidare afskrifning eller lindring af indelningsverkets börda och redan derfor vara oantagligt. Först och främst måste jag erinra, att denna fråga icke nu föreligger, och att när frågan om en sådan fixering en gång förekommer, Riksdagen förblifver fullkomligt oförhindrad att antaga eller förkasta förslaget. Men dessutom förefaller en sådan betänklighet hos just den ärade talaren mig besynnerlig. För honom, som håller så ifrigt på indelningsverket, borde det icke utgöra någon betänklighet, att ett oantagligt förslag skulle framkomma. För öfrigt måste jag tillstå, att jag icke kan fatta, att en fixering af de återstående skyldigheterna skulle utgöra ett hinder för en fortsatt afskrifning, ty hvarför skulle man ej lika väl kunna afskrifva en viss del af ett bestämdt kostnadsbelopp som af ett obestämdt?

Jemväl yttrade den ärade talaren stor fruktan för de kostnader, som han antog skulle föranledas af den »corps af daglönare», hvilken skulle ersätta båtsmännen vid arbetet på varfven. Men Kongl. Maj:t har icke föreslagit upprättandet af någon sådan »corps», utan Kongl. Maj:t har föreslagit, att, i den mån båtsmännen sättas på vakans och i den mån till följd deraf arbetare vid flottans varf ej funnes att tillgå, skulle daglönare få legas i stället. Kongl. Maj:t begär blott att i den mån det behöfves skulle intill ett belopp af 100,000 kronor anslag lemnas för att lega arbetare på varfven, men detta sätt att då och då använda för tillfället legda arbetare kan man ej rimligen kalla att bilda en corps.

Att en del äldre sjöofficerare uttryckt sin saknad att lemna båtsmännen är lätt förklarligt. Har man hela sitt lif sysselsatt sig med de indelta båtsmännen, skiljes man nog från dem med saknad, äfven om man måste erkänna, att man lemnar dem mot något bättre. Detta ligger i menniskonaturen och det vore onekligen hjertlost, om dessa officerare ej skulle känna saknad vid skiljsmessen från sin gamla stam. Men dessa känslökäl kunna ej utgöra något bevis mot lämpligheten att vidtaga den föreslagna förändringen.

Slutligen tillåter jag mig nämna i afseende på kostnaderna, att den ärade talarens förespeglingar om i framtiden behöfliga anslag för officerscorpens ökning voro alldeles obefogade. Kongl. Maj:ts förslag i den punkt, som angår denna sak och hvilken ännu ej är föredragen, innehåller tydligen, att dessa utgifter skulle bestridas med de 114,000 kronor, hvilka nu utgå till den permanenta reservstaten, som Kongl. Maj:t föreslagit skulle försvinna. En ökning härutöfver kan således icke ifrågakomma.

Såsom sista ord i frågan, ber jag få säga, att ett särskildt skäl för mig att med all ifver arbeta och rösta för det nu föreliggande förslaget ligger i — jag skulle vilja kalla den, den kring förslaget liggande garneringen. — Med detta förslag följer nemligen officerscorpens förstärkning, ordnandet af minörcorpset och, slutligen, men ej minst viktigt, den nya stammen för Vesternorrlands bataljon. Allt detta står och faller med detta förslag, och kastar man dessa stora bifördelar med i vågskålen, synes mig vägningsens resultat afgjort.

Jag röstar obetingadt för förslaget.

Herr statsrådet friherre von Otter. Den föregående talaren har redan i hufvudsak bemött de anmärkningar, som af den förste talaren blifvit gjorda. Jag skall dock be att få göra några tillägg.

Friherre Klinckowström har emot det nu föreliggande förslaget hufvudsakligen anmärkt, att det vore att rubba sammanhanget emellan arméns och flottans omorganisation, hvilken enligt hans förmenande, borde ske på samma gång. Jag tror dock icke för min del att dessa två saker böra sammanblandas, utan att hvar och en bör gå sin särskilda väg. För flottan behöfva vi sjömän, men icke landtmän, och båtsmännen äro dock icke annat än landtmän. De taga nemligen sin lega för att få sitt torp och gifta sig och slå sig i ro på landet, något som ju i öfrigt ingen kan förtänka dem. Huru ypperligt folk det än må vara, äro de dock icke lämpliga för flottan med den nuvarande organisationen. Vi skola komma ihåg att de i allmänhet uppfordras 4 månader af 16 eller 1 år af 3. Under denna tid erhålla de, hvilket ofta blifvit uttaladt, en ganska god utbildning, fastän denna kanske kunde vara ännu bättre, om icke kärleken till

*Båtsmanshåll-
lets sättande
på vakans
m. m.
(Forts.)*

*Båtsmanshå-
lets sättande
på vakans
m. m.
(Forts.)*

det egna hemmet eller rättare hemlängtan vore större än kärleken till vapnet, hvilken senare icke är synnerligen stor, något som man finner hvarje gång det är fråga om att sjökommandera dem. De undandraga sig då så mycket som möjligt; antingen föregifva de sjukdom, eller rymma eller lemlästa sig, för att slippa komma till sjös, och det är icke med sådant folk man, under nuvarande förhållanden, bemannar en flotta. Båtsmännen voro bra på sin tid och äro det ännu i andra afseenden, men för sjöförsvaret, med dess invecklade materiel, tror jag icke de äro lämpliga.

Jag nämnde nyss, huru de kunna få en ganska god utbildning under den korta tid de äro uppbådade. Då de sedan ligga 12 eller 24 månader på landet glömma de, om icke allt, åtminstone en stor del af hvad de inhemtat under föregående tid. Det är dock icke nog härmed, utan när de sedan uppfordras, är det icke alltid gifvet, att deras utbildning kan fortsättas på samma sätt som den börjat. Man försöker det visserligen, men förhållandena medgifva det icke alltid.

Vidare, såsom äfven såges uti införandet till statsrådsprotokollet, är antalet för stort för att det skulle vara möjligt att gifva dem den utbildning, som de behöfva. Efter det nya förslaget tror jag likväl att detta skulle lyckas förträffligt, ty både vinter och sommar har man precis det antal, som anses erforderligt, och likaså vid mobilisering. Mången har ansett detta antal alltför otillräckligt; jag ber likvisst att i detta afseende få nämna, att det är en tillökning af omkring 10 procent utöfver det verkliga behofvet, som här föreslagits, emedan erfarenheten visat, att omkring 10 procent vanligen af ett eller annat skäl äro absenter.

I afseende på båtsmännens tjenstgöring såsom gendarmer, tror jag, i likhet med friherre von Kræmer, att de icke äro lämpliga och icke skulle uppfylla sitt ändamål. De äro nemligen spridde öfver allt omkring uti landet och sålunda svåra att få tillsammans. Friherre Klinckowströms betänkligheter angående möjligheten att vid behof samla de permitterade af den nya sjömanscorpsen, och att man skulle nödgas springa omkring efter dem på gator och stigar, är äfven omotiverad. Den nya corpsen skall hufvudsakligen utgöras af sjöfolk, af hvilka flertalet under sommaren äro immenstrade på kustfartyg. De skulle äfven vara skyldiga att tid efter annan uppgifva sin vistelseort och hvarmed de sysselsatte sig o. s. v., hvarjemte de icke utan särskild permission finge vistas utom riket och dess angränsande farvatten. Uppfylla de icke dessa åligganden, förlora de den innestående aflöningen. Ur denna synpunkt tror jag således icke att någon fara föreligger.

Hvad daglönarne beträffar, trodde friherre Klinckowström att de föreslagna 100,000 kronorna icke skulle vara tillräckliga för att anställa dylika i båtsmännens ställe. Jag tror tvärt om

att det skall blifva ett betydligt öfverskott, åtminstone de första åren; ty det är minst 2 procent af rust- och rotehållarne, som förklarar sig vilja bibehålla sina båtsmän och så länge dylika finnas kvar, skickas de naturligtvis att arbeta på varfven, hvarengom daglönarnes antal högst betydligt läser kunna reduceras.

En fördel, som utan tvifvel vinnes genom det föreliggande förslaget, är äfven att kompaniernas antal betydligt reduceras och derigenom, på sätt och vis, äfven officerstillgången blifver mera tillräcklig. För närvarande finnas 38 kompanier, hvilka enligt nya förslaget skulle inskränkas till 16, för hvilket antal likväl icke behöfves 16 kompanichefer, emedan manskapet, då det icke är förlagdt på roten, torde kunna skötas från stationerna af de respektive kommandanterna med biträde utaf ett lämpligt antal officerare.

Hvad friherre Klinckowström vidare yttrade om officerarnes tillökning, är en fråga, hvartill vi senare torde återkomma, hvarföre jag nu icke skall yttra mig deröfver.

Friherre Leijonhufvud: Jag har haft åtskilliga betänkligheter emot de förslag till arméorganisation, hvilka under de senaste tio åren blifvit framlagda. Jag anser det derföre vara min skyldighet, att uttala mig i afseende på det nu föreliggande förslaget, och få till protokollet antecknad, att jag kommer att rösta för detsamma. Jag tillhör icke dem, som anse båtsmanshållet, ur rent militärisk synpunkt, böra helt och hållet förkastas, oaktadt jag gerna erkänner att det, just i militäriskt hänseende, vidlåder dem åtskilliga brister, hvilka dock icke äro svårare än att de, genom vidtagande af förbättringar, kunna öfvervinnas, ifall man nemligen vill gå den vägen. En fördel, kanske icke den minsta, har dock denna båtsmansinstitution och det är, att det finnes tillgång på öfvadt folk. Detta är i krig en mycket vigtig sak. Emellertid är båtsmansinstitutionen i många hänseenden vanvårdad, ty det finnes icke befäl i landsorterna; båtsmännen få icke, såsom herr sjöministern nämnde, den fullständiga utveckling, som man skulle önska och deras antal är äfven större än den nya materien kräfvat. Man finner således att flera skäl tala för att utbyta denna institution emot något annat. Man bör derföre se till, att det som kommer i stället är fullgodt. I det hänseendet måste jag lyckönska den nuvarande chefen för sjöförvarsdepartementet att på ett särdeles tillfredställande sätt hafva kombinerat de olika anspråk och förslag, som i detta afseende blifvit framställda. Jag tror, för min enskilda del, att den nya organisationen har många förtjenster, dock skulle jag vilja framhålla den fruktan att dessa nya båtsmän möjligen icke finnas att tillgå, då de behöfvas. Det går ganska lätt för sig att säga: jag värfvar, men då det blir godt om arbetsförtjenst, så antingen värfvar jag icke eller också värfvar jag sådant folk, som jag icke ville hafva.

Båtsmanshållets sättnings på vakans m. m.
(Forts.)

Båtsmanshå-
lets sättande
på vakans
m. m.
(Forts.)

Friherre Klinckowström påstår, att vi skulle vänta ännu en tid med den nya personalens organisation till dess den nya materielen blir färdig. Detta är ett mycket gammalt inkast, som alltid återkommer. När blir väl den nya materielen färdig? — Det kan dröja ännu många, många år, kanske vi aldrig hinna dit, ty förändringarne i sjökrigsmaterielen följa numera hastigt på hvarandra. Man må använda den ena eller den andra sortens materiel, så behöfves dertill alltid folk, som är öfvadt. Har denna öfning försiggått på det ena eller andra slaget af fartyg, på pansarfartyg eller segelfartyg, så är det i det närmaste detsamma, hufvudsaken är, att de äro öfvade sjömän, hvilka äro vana röra sig på ett fartyg, det vill numera säga ångfartyg, detta må sedan hafva hvilken konstruktion som helst.

Det har, speciellt af reservanterna, blifvit ifrågasatt, huruvida icke det föreslagna antalet 4,000 man vore för högt tilltaget. Man har dervid gjort sina beräkningar efter den föregående sjöförsvarskomiténs uppställning och velat nedsätta antalet till 3,500. Jag ber att deremot få påpeka, att om man räknar alltför knappt, så kan det hända att det blir för litet. Vid ett krigs början kan man med visshet förutsäga, att redan innan första skottet afskjutes, har en, kanske flera procent af personalen afgått af olika anledningar. Sedan måste oupphörliga ersättningar göras för dem, som genom sjukdom, strapatser och sjelfva striden blifvit urståndsatta att tjenstgöra. Dessa ersättningar böra göras med folk, hvilket, om det icke är fullt utbildadt, dock har en ganska god öfning. Jag tror derföre att siffran 4,000 är väl vald.

Friherre Klinckowström yttrade, att det föreslagna beloppet 100,000 kronor till anställande af daglönare vid flottans varf i båtsmännens ställe icke skulle vara tillräckligt. Deri vill jag gifva honom rätt. Det kommer kanske att räcka till under de första åren och derefter måste sannoligt Kongl. Maj:t begära mera, men detta är dock icke något skäl för mig att afslå hela anslaget.

Jag skall icke vidare upptaga herrarnes tid, och då inga detaljanmärkningar blifvit framställda mot förslaget, har jag endast i allmänna ordalag velat uttala mig derför, och kommer jag att rösta för Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Falk, Helmer: Det torde väl vara utom allt tvifvel att om en så beskaffad sjömanscorps, som Kongl. Maj:t föreslagit och statsutskottet tillstyrkt, kommer till stånd, och sedermera visar sig *beständande*, flottans bemanning blefve bättre tillgodosedd än nu är förhållandet. Frågan är emellertid, huruvida en sådan corps verkligen *kan* anskaffas på de vilkor, som äro ifrågasatta. För min del är jag derom icke öfvertygad. Vilcoren äro, såsom kammarens ledamöter af förslaget torde hafva inhemtat, 8-årig kapitulationstid, hvaraf 3 år och 5 månader i oafbruten tjenstgöring, samt en permissionstid af 4 år 7 månader, med

skyldighet att när som helst, på kallelse, inställa sig till tjänstgöring. Hvad aflöningen beträffar, så utgör denna förutom 50 kronor i lega för hela kapitulationstiden, för 1:a klassen månadslön 30 kronor, samt dagaflöning 80 och 50 öre, för 2:a klassen, månadslön 20 kronor samt dagaflöning 50 öre, för 3:je klassen, månadslön 10 kronor samt dagaflöning 40 öre och 4:de klassen, månadslön 5 kronor och dagaflöning 20 öre. Detta är under tjänstgöring; under permissionstiden bortfaller dagaflöningen och endast månadslönen kvarstår, af hvilken den ena hälften utbetalas och den andra innehålles till kapitulationstidens slut. För 4:de löneklassen, hvilken väl, i regel, alla nyvärfda till en början skola tillhöra, blir sammanlagda beloppet af lega, månads- och dagaflöningen således 138 kronor.

Om jag nu, på grund af den erfarenhet, jag eger i afseende å värfning af manskap, skulle besvara den frågan, huruvida det vore antagligt att man för denna summa kunde anskaffa det antal rekryter, som årligen erfordras, så blefve svaret förvisso nekande. Nu är det visserligen möjligt, att förhållandet vid flottan kan vara annorlunda än vid armén — och att min erfarenhet är vunnin under tjänstgöring vid armén behöfver jag ej säga — men nog tror jag att flertalet af dem, som sysselsatt sig med värfning af manskap vid armén, skola med mig instämma deruti, att det är en vanskligh sak att värfva manskap för olika vilkor. Ett stöd för denna åsigt finner jag äfven uti Kongl. Maj:ts till 1883 års Riksdag afgifna förslag till ny härorganisation för armén. I detta förslag ifrågasattes, att den indelta stammen, kavalleri och infanteri, skulle utbytas mot en värfvad stam med 2 års kapitulationstid och 16 månaders tjänstgöring, med en aflöning af 40 kronor i lega för hvarje år och en månadslön af 10 kronor, samt 5 öre i dagaflöning. Läger man tillsammans dessa löneförmåner, skulle de utgöra ett belopp af 178 kronor. För lägsta löneklassen af den stam, som nu för flottan ifrågasattes, äro vilkoren deremot 8-årig kapitulationstid, med en tjänstgöring i 3 år och 5 månader och en lön af 138 kronor. Man finner således, att de vilkor, som 1883 föreslogos för armén, äro betydligt fördelaktigare än de, som nu erbjudas för flottan. Men icke nog härmed. Man ansåg år 1883 alideles nödvändigt att, för att betrygga rekryteringen, stifta en skärskild lag, den s. k. *garantilagen* hvilken innehöll bestämmelse derom, att för såvidt icke manskap kunde anskaffas för det belopp, som kronan anvisat, skulle kommunen vara skyldig att tillskjuta det felande beloppet. Från alla sidor erkändes äfven nödvändigheten af en sådan garantilag, hvars antagande utgjorde ett vilkor för framgången af det hela. Då en sådan garantilag nu icke är ifrågasatt, torde det icke böra förtänkas mig, om jag, från militärisk synpunkt, hyser betänkligheter att öfvergifva den nuvarande fullt betryggande grunden

*Båtsmanshå-
lets sättande
på vakans
m. m.
(Forts.)*

*Båtsmanshå-
lets sättande
på vakans
m. m.
(Forts.)* för manskapets anskaffande emot en annan, som jag, för min del, har svårt anse vara betryggande.

Men äfven i ett annat hänseende hyser jag betänkligheter emot det nu framlagda förslaget och det är, huruvida man kan vara viss om att det permitterade manskapet anträffas och inställer sig till tjänstgöring, då det påkallas. Denna fara är redan af en föregående talare påpekad och äfven af tvenne talare bemött. Hvad likväl talaren på elfsborgsbanken beträffar, så synes hans yttrande egentligen hafva afsett våra *garnisonerade* trupper, och ej den *sjömanscorps*, hvarom nu är fråga. Herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet återigen hänvisade derpå, att manskapet ej, utan särskild tillåtelse, finge vistas å aflägsnare orter, samt att det är skyldigt uppgifva sin adress. Jag tror dock knappast att dessa omständigheter innebära någon garanti för inställelse till tjänstgöring. Jag har en viss erfarenhet af huru osäkert det är att till tjänstgöring redan under fredstid inställa manskap, som är permitteradt på *landbacken*, och huru mycket svårare måste det då ej blifva när det gäller manskap, som är *till sjös*, och i fall inkallelsen skulle ega rum i krigstid.

Som nämnt är skulle manskapet under den 8-åriga kaptulationstiden vara 3 år och 5 månader i ständig tjänstgöring och 4 år och 7 månader på permission, inom hvilken senare tid de åtnjuta halfva månadslönen och för öfrigt äro hänvisade att söka sin utkomst hvar och hur de kunna.

Det är då naturligt att folk, som blifvit uppfostradt vid flottan och der tjänstgjort några år, skall söka sin utkomst på sjön och således vända sig till handels- eller ångbåtsflottan. Jag hemställer likväl, om icke den omständigheten att de 4 år och 7 månader äro bundna af skyldigheten att närsomhelst inställa sig till tjänstgöring vid flottan, skall utgöra ett hinder för dem att få någon anställning under den tid de äro permitterade. *Få* de deremot anställning, skall det naturligtvis blifva ofantligt svårt att anträffa dem med kallelse, och *om* de anträffas, måste ju frestelsen att *undandraga* sig tjänstgöringen blifva mycket stark.

Det skulle således lätt kunna inträffa att en ej ringa del af de 1,450 man, som äro afsedda att permitteras, undandrogo sig tjänstgöringen, hvilket, synnerligast i krigstid, vore en mycket betänklig sak.

Här har talats åtskilligt om den nu bestående indelta båtsmansinstitutionen. Den har visserligen ganska många brister, men den har dock den ovärderliga egenskapen att den *finnes till* och att den är omgärdad med osvikliga garantier i de båda viktiga hänseenden, som jag här har framhållit. Jag måste således hysa betänkligheter vid att utbyta denna institution emot en opröfvad sådan, för hvars förverkligande de nödiga garantierna efter mitt förmenande saknas.

Jag har nu emellertid icke för afsigt att göra något yrkande, men har funnit mig pligtig att uttala dessa mina betänkligheter, och begär ej bättre än att få dem häfda.

*Båtsmanshål-
lets sättande
på vakans
m. m.*

(Forts.)

Herr von Hedenberg: Det är helt naturligt att hvarje sjö-officer, som har tjänstgjort under längre tid, icke kan skiljas från dessa lätt disciplinerade båtsmän utan en viss saknad, men det är å andra sidan lika säkert, att hvar och en, som är kallad att sköta nutidens materiel, icke kan vara belåten med en bemanning sådan som den nuvarande, den må hafva hvilka fördelar i öfrigt som helst, vare sig genom att den är tillräckligt talrik eller, såsom jag nyss nämnde, lätt disciplinerad och att man har beqvämt att sköta sig med den, när allting är normalt. Men detta sista blir säkerligen icke förhållandet, när den dag kommer, då man skall draga full valuta ur den dyra moderna materielen, som är sammansatt af maskinerier och komplikationer, sådana att man skall hafva svårt att då reda sig äfven med det bäst öfvade folk. Dessutom finnes åtskilligt annat, som talar mot båtsmanshällets bibehållande, hvaribland det vare nog att erinra, att detta bemanningssätt numera icke kan förbättras, då allt annat går framåt. Flottans målsmän hafva således här vid lag icke något annat att göra än att så snart som möjligt söka få en god ersättning för båtsmanshället.

Det nu föreliggande förslaget anser jag vara det bästa, som förekommit, med i öfrigt bestående förhållanden, och därför kommer jag att skänka det min röst. Huru det sedan kan komma att slå ut, huruvida dessa betänkligheter, som uttalats af en och annan, äro grundade, blir framtidens sak att visa. Jag för min del tror, att det kommer att bero på dem, som få att sköta denna sak; att den *kan* bringas till ett godt slut, derom är jag fullt förvissad.

Jag skall nu vända mig mot den siste talaren, som framställt de skäl mot förslaget, hvilka jag anser mest värda att bemötas. Det första af dessa var svårigheten att få rekryter. Jag vill då fästa uppmärksamheten på, att det finnes en rekryteringskälla för flottan, men på flera sätt kan anlitas i tider, då höga hyror och arbetslöner på andra håll minska tillgången på rekryter, och det är *skeppsgossecorpset*. Om man vidare tager i betraktande det faktiska i att aflöningen är stäld något så när i likhet med den som erhålles vid handelsflottan, såsom den ock måste vara, så skall man inse, att rekryteringen icke blir så svår. Den *lägsta klassen* af folk är nemligen aflönad med 5 kronor i månaden, 20 öres dagaflöning och 9 kronor i beklädnadspengar, *tillsammans 20 kronor*, hvilket är en ganska hygglig jungmanshyra. Det kan väl hända att jungmanshyran här på kusterna ibland är större, men det är då för sådana jungmän, som redan farit till sjös; de som icke detta gjort utan för första gången taga

*Båtsmanthäl-
lets sättande
på vakans
m. m.* anställning få icke mera, och redan denna sak tror jag skall vara tillräcklig att locka rekryter.

(Forts.)

Vidare förekomma här några andra förhållanden, som sjömännen kanske icke alltid taga så noga i betraktande, men som de nog komma att lära sig göra afseende på, nemligen att de få aflöning hela året om och äro säkra att regelbundet få ut denna aflöning, att de få segla på goda fartyg, der de icke blifva öfveranstängda, att de numera få en kost, som är ganska god i jämförelse med den, som erhålles på handelsfartyg. Allt detta tror jag skall så småningom lära dem inse fördelen af att taga tjänst vid flottan, och tror jag således, att, om man ser saken rätt allvarligt, det icke är så farligt med rekryteringen.

Vidare yttrade den siste talaren något om hvad som kunde komma sjömännen till del, sedan de fullgjort sin första tjänst. Dermed är nu så stäldt, att det blir omkring 965 man i den lägsta aflöningsklassen, hvilka komma att tillhöra den värfvade delen af flottans stam, d. v. s. den del, som skulle hafva tvångspermission. Dessa 965 man måste vid en årlig rekrytering af 363 man ovilkorligen omsättas under deras första tjänstgöringstid, d. v. s. att de, som icke äro alldeles olämpliga, komma att flyttas upp till andra sjömansklasser, hvaraf följer, att ingen kommer att permitteras, som icke har att under permissionstiden lyfta minst 60 kronor om året eller rättare 5 kronor i månaden, d. v. s. hälften af den fasta lönen för 2:dra klassens sjömän, och detta är ju ett ganska godt tillskott till de andra inkomster han kunnat skaffa sig, i synnerhet som det utfaller under den tid af året, då sjömannen här på kusterna vanligen icke har något arbete. Äfven detta tror jag är ett ganska godt dragningsmedel vid rekryteringen, och sedan vet rekryten, att han efter sin tjänstgöringstids slut har en sparpennning, hvilket för sjöfolk i synnerhet, de der hafva lätt sinne, för att ej säga mer, torde innebära ganska god lockelse. En karl som kommit upp i andra sjömansklassen får jemte beklädnadspengar 31 kronor i månaden under landtjänstgöring, och under sjötjänst kan detta för en duglig karl ökas med 3 till 6 kronor derigenom att han kan uppflyttas till uppmuntringsklass. Denna aflöning, som de komma till under den senare delen af sin inkallelsetid, är en vacker aflöning och lika hög som den, som för närvarande erhålles inom handelsflottan.

Jag kan således icke finna, att de betänkligheter, som den siste ärade talaren yttrade, kunna på något sätt inverka på förslagets antaglighet.

Hvad som för öfrigt i politiskt och nationalekonomiskt afseende är af de föregående talarne mot detsamma anfördt, derom vill jag icke uttala mig, utan yrkar härmed bifall till statsutskottets hemställan.

Friherre Klinckowström: Det är endast för att berigtiga några på en oriktig uppfattning af mitt föregående yttrande beroende anmärkningar, som jag begärt ordet. Chefen för sjöförvarsdepartementet yttrade, att jag skulle hafva sagt, att *båtsmännen* skulle användas till gendarmer. Herr statsrådet kom visst i håg ordspråket, att »en sjöman till häst är en styggelse inför vår Herre». Det har icke heller alls ingått i min plan något sådant arrangement, utan jag sade, att om båtsmansrotehållet på detta sätt komme att upplösas, så blefve naturligtvis följden af detta första steg, att äfven det öfriga indelningsverket upphäfves, och då blefve det nödvändigt att inrätta ett gendarmeri, och detta måste, sådana förhållandena nu äro i de flesta landsorter, blifva beridet. Det skulle blifva en ganska dyr corps att underhålla. Man behöfver blott gå till Frankrike och ett par andra länder, som hafva gendarmericorpsar, för att se, huru ytterst dyrbara dessa corpsar äro.

*Båtsmanshål-
lets sättande
på vakans
m. m.
(Forts.)*

Herr statsrådet har äfven anmärkt, att det icke skulle vara så svårt att få reda på de permitterade sjömansklassernas medlemmar i landet, när behöfvet sådant påkallar. Jag ber i det fallet få vara af en olika tanke med honom; ty äfven om dessa tvångspermitterade sjömän måste taga förhyrning endast för inrikes sjöfart, så tviflar jag på, att någon allmän kungörelse, vare sig den uppläses i kyrkorna eller införes i de allmänna tidningarne, kan träffa dem på skutor och fartyg; och hvad de sjömän beträffar, som begära permission till utrikes sjöfart — och jag föreställer mig, att sjöförvarsstyrelsen icke kan vara nog hjertlös att neka dem ett sådant för dem fördelaktigt arrangement, då kronan icke vill föda och lysa dem — så tror jag att dessa komma att helt och hållet saknas i händelse af behof.

Det är visserligen sant, såsom herr statsrådet yttrade, att vår nuvarande materiel är så invecklad, att båtsmännen svårigen äro tjenliga att behandla densamma; men så invecklad den än må vara, äro för de olika delarne af densamma olika personer särskildt uppammade att sköta just dessa, och det grofva arbetet ombord är icke svårare än att båtsmän kunna användas dertill, och jag tror, att den materiel vi förr hade, den som drefs fram med segel, äfven var ganska komplicerad på sitt sätt, och till dess skötsel användes dock delvis båtsmän. Jag är icke alldeles obekant i dessa ämnen, emedan jag sjelf gjort en sjöexpedition med flottans fartyg.

Friherre von Kræmer behagade yttra, att jag skulle talat om en *fast* corps af daglönare vid flottans varf. Det har jag visst icke gjort, utan jag nämnde, att det behöfdes 100,000 kronors anslag till extra *arbeten* på varfvet, och dertill fordras naturligtvis en personal af handlangare samt arbetare, och det var mot denna kostnadsfråga, som jag gjorde anmärkning.

*Båtsmanshåll-
lets sättande
på vakans
m. m.
(Forts.)*

För öfrigt hembär jag min tacksamhet till två af kamma-rens ledamöter, som delvis i några punkter gifvit mig rätt i mina anmärkningar, bland dem särskildt friherre Leijonhufvud, som sjelf varit chef för sjöförvarsdepartementet, och hvilkens ord derför böra väga tungt i denna fråga. Jag fortsätter mitt yrkande om afslag.

Herr Abelin: Jag har icke något yrkande att göra, utan vill endast få till protokollet antecknad, att jag delar de af herr Falk uttalade betänkligheter mot förslaget om båtsmanshållets sättande på vakans, och att jag beklagar, att icke, innan detta förslag väcktes, det ifrågasatts att öfverflytta så stor del af båtsmanshåll till landförsvaret, som erfordras för att bereda nödig stamtrupp för åtminstone våra nybildade beväring sbataljoner.

Herr Stjernspets: Det egendomliga förhållandet förefinnes rörande flottans bemanning, att båtsmansinstitutionen lemnar dertill en allt för riklig tillgång. Det är högst egendomligt, att flottans målsmän sjelfva framhålla detta, men så är verkligheten förhållandet.

Om anmärkningar, mer eller mindre grundade, hafva kunnat framställas mot det indelta landförsvaret, så gälla dessa i högst betydligt högre grad om sjöförsvaret. De talare, som här yttrat sig om att omorganisera båtsmanshåll och försöka få bort felaktigheterna hos detsamma, hafva sjelfva icke gifvit någon auvisning, huru detta borde ske, och ingen annan heller har, mig veterligen, försökt sig på den frågan, då deremot många, och det med ganska stor framgång, försökt reformera arméns indelningsverk. Min öfvertygelse är också den, att härför möta oöfvervinneliga svårigheter, och dessa bero tydligen på sjelfva institutionen. Vi se ju också, att när personal behöfts till särskilda ändamål inom flottan, så har Riksdagen måst bevilja särskilda medel till upprättande af värfvade corpser. Vi hafva öfverflödigt många båtsmän, men det oaktadt hafva vi nu omkring 900 värfvade man vid flottan. Detta, om icke något annat, bevisar omöjligheten att af båtsmännen utbilda det för flottan nödvändiga manskapet, och man måste väl erkänna, att då materielen vid flottan undergått sådana förändringar, som på senare tiden skett, är det orimligt att fordra, att båtsmansinstitutionen fortfarande skulle kunna vara lämplig. Den har varit det förr, men för närvarande är den det icke. Båtsmännen skulle säkerligen vara utmärkta trupper för våra kauonslupar och jollar och der till och med stå långt framför hvarje värfvad trupp, men det är min öfvertygelse, att med den nya materielen det är nödvändigt för flottan att få uppsöka och utbilda det manskap den behöfver, så att det särskildt passar för de olika förrättningar, som vid flottan nu mera förekomma. Det är således af rent praktiska skäl, som

jag vågar förorda Kongl. Maj:ts förslag, och jag inser nog att, om detta förslag blir antaget, hela sjöförsvarets personal derigenom blir mera rörlig, än förr; men vi få icke drömma oss en institution, som i alla tider skulle kunna vara användbar för en så vexlande materiel som flottans.

*Båtsmanshå-
lets sättande
på vakans
m. m.
(Forts.)*

Den svåraste anmärkning, som jag hört mot Kongl. Maj:ts förslag, är den, som herr Falk yttrade, att ingen garanti finnes för, att detta manskap alltid skall kunna anskaffas och alltid finnas tillgängligt. Under de stora frågornas behandling för några år sedan framhölls mycket starkt, att ingen annan garanti kan finnas för vare sig sjöförsvaret eller landtförsvaret, än den som ligger deruti att landet *vill* försvara sig. Om också en garanti finnes för manskapets befintlighet, huru mycket af kostnaderna motsvarade väl en sådan garanti? Det blefve en så ringa del af sjelfva sjöförsvaret, att, har man icke garanti för någonting mera, så kan man gerna vara en sådan garanti förutan. Vill icke Riksdagen anslå extra anslag till öfningar och fartyg, så vet jag icke hvad man skulle göra med ett *garanteradt* manskap. Emellertid vill jag försöka häfva de farhågor, som yppat sig beträffande rekryteringen. Förhållandet är nemligen dervid, att värningen för armén möter större svårigheter än den för flottan, af det skäl, att hvad den värfvade soldaten lär sig under sin tjänstgöringstid har bra liten betydelse för hans senare verksamhet inom det civila området, och det finnes mången till och med, som har påstått, och kanske icke utan goda grunder, att den militära tjänstgöringen både skadat honom i moraliskt hänseende och äfven minskat hans arbetsskicklighet, och häruti torde den förnämsta svårigheten ligga för värningen af landtsoldater. Men beträffande sjöförsvaret är förhållandet helt annorlunda, ty der blir tjänstgöringen en verklig skola för den värfvade sjömannen, och hvad han har lärt sig vid flottan har han stor fördel af vid sin kommande tjänstgöring inom handelsflottan. Jag föreställer mig nemligen, att det icke blir andra än de som hafva lust för sjömansyrket och ämna egna sig åt detta, som taga tjänst vid flottan, och jag förmodar därför att de sedan göra sig till godo inom handelsflottan hvad de inhämtat under sin tjänstgöring vid krigsflottan, hvilken således blir dem en verkligt gagnande skola.

På grund af hvad jag anfört anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr greffen och talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och vidare på afslag derå, samt förklarade, sedan propositionen på bifall till utskottets hemställda upprepats, sig finna denna proposition med öfvervägande ja besvarad.

*Båtsmanshå-
lets sättande
på vakans
m. m.*

Friherre Klinckowström begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

(Forts.)

Den, som bifaller 6 punkten i statsutskottets utlåtande n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja 93;

Nej 18.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

1—3 punkterna.

Biföllos.

4 punkten.

*Anslag för
utbildning och
pensionering
af reservbefäl
vid flottan.*

Herr Sjöcrona: Då jag går att yttra mig angående den föredragna punkten, anhåller jag genast få för kammaren tillkännagifva, att det icke är min afsigt på något sätt motsätta mig det organisationsförslag, som här är i fråga; tvärtom önskar jag det all möjlig framgång. Jag ämnar sålunda för min del rösta för bifall till Kongl. Maj:ts förslag, att till utbildning af flottans reservbefäl anslås 17,750 kronor och att deraf för år 1888 anvisas 13,350 kronor. Jag önskar likaledes, att de ifrågavarande reservofficerarne tillförsäkras förmånen att vid 55 års ålder, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, erhålla pension till belopp af 300 kr. årligen, och skulle till och med icke hafva något emot, att detta belopp i någon mån höjdes. Men jag är tveksam om lämpligheten af det sätt, som är föreslaget och förordadt för att åstadkomma denna pensionering. Frågan härom kan synas obetydlig, då för ändamålet endast är begärtd ett belopp af 6,400 kr. om året; men, om det kan till fullo bevisas, att det föresatta målet

kan vinnas på ett för reservofficerarne mer betryggande och bättre sätt, som tillika medför afsevärda besparingar för staten, torde saken förtjena ett allvarligt begrundande. Som Kongl. Maj:t föreslagit, att målet skulle vinnas genom anlitande af någon eller några af rikets ränte- och kapitalförsäkringsanstalter, anhåller jag att med några ord få i herrarnes minne återkalla grundbestämmelserna för dessa anstalter; jag lofvar att dervid icke upprepa mera, än hvad som är nödigt för sammanhanget med hvad jag vidare kommer att anföra.

Anslag för utbildning och pensionering af reservbefäl vid flottan.
(Forts.)

Dessa ränte- och kapitalförsäkringsanstalter äro, såsom vi veta, grundade på kombinerung af sparbanks- och försäkringsväsendet; en hvar är berättigad att för sig sjelf eller någon annan insätta, för vinnande af lifränta efter uppnådd 55 års ålder, antingen ett visst belopp penningar på en gång eller flera smärre belopp. Dessa belopp ingå till den s. k. besparingsfonden, deri hvarje delegare, som ännu icke uppnått 55 års ålder, har sitt särskilda konto. Men som dessa anstalter icke förfoga öfver andra medel för bestridande af sina förvaltningskostnader, är det bestämdt, att för hvarje insats skall betalas 4% ränta från årets början till insättningsdagen, hvarefter såväl denna ränta som den sedermera å insatta beloppet till insättningsårets slut upplöpande räntan tillfaller anstalten och användes till betäckande af nämnda kostnader. Här af följer, att om man insätter ett belopp den 2 januari, erfordras ingen särskild räntebetaling för omfördälda ändamål, men sker insättningen den 31 december, erlägges 4% ränta å beloppet för hela året; och först från och med året efter det, då insättning skett, tillgodoföres delegaren ränta på det insatta beloppet. Från och med det år, under hvilket första insatsen skedde, till och med utgången af det år, då delegaren uppnått sitt 55:te lefnadsår, qvarstår han såsom delegare i besparingsfonden. I afseende å insatserna kan, såsom ock i föreliggande fall är åsyftadt, göras det förbehåll, att insatt kapitalbelopp skall i händelse af dödsfall återgå till delegarens rättsinnehafvare; och i vissa anstalters reglemente är till och med föreskrifvet, att så alltid skall ske. Upplupna räntorna deremot tillfalla anstaltens öfriga delegare såsom arfsvinst. Den genom tillägg af ränta och arfsvinst uppsamlade behållningen vid slutet af det år, då delegare uppnår 55 år, öfverföres från besparings- till lifräntefonden, och anstaltens reglemente tillförsäkrar delegare under hans återstående lifstid minst 8% på detta belopp såsom årlig lifränta. Men utöfver den säkerhet, som lifräntefonden i och för sig innebär, finnes icke någon annan garanti för, att denna minimilifränta kommer att utgå, än den i anstalternas reglementen förekommande egendommiga bestämmelsen att, om lifräntefonden icke räcker till, besparingsfonden skall garantera minimilifräntan, d. v. s. att om en klass af delegare i anstalten icke kan på annat sätt erhålla hvad dem blifvit tillförsäkradt, så får bristen fyllas genom att taga

Anslag för utbildning och pensionering af reservbefäl vid flottan.

(Forts.)

från en annan klass. Jag skyndar mig likväl tillägga, att denna eventualitet icke någonsin inträffat och säkerligen ej heller kommer att inträffa för någon af våra lifrätteanstalter. Utöfver nämnda minimum kan lifrättan enligt reglementet ökas med 2 % och således i sin helhet uppgå till högst 10 % på det insamlade beloppet, och det är denna maximilifränta, som upptages uti den af herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet åberopade prospekt. Nu innehåller det framställda förslaget att, sedan personen i fråga med godkännande genomgått föreskrifven militärkurs och blifvit utnämnd till reservofficer vid flottan, skulle tillförsäkras honom »efter eget val antingen en listidspension vid fyllda 55 år, en mindre årlig ränta från tidigare ålder, eller ock det kapital, som honom vid viss ålder kan beredas, dock i sistnämnda två fall icke före uppnådda 40 år, derigenom att för honom af statsmedel uti någon af staten kontrollerad ränte- och kapitalförsäkringsanstalt insättes ett visst bestämdt belopp på en gång eller årligen».

Här uppställles såsom det första alternativet en lifränta efter uppnådda 55 lefnadsår, och för att bereda en sådan till belopp af omkring 300 kronor eller likartade förmåner erfordras, efter hvad som inhämtas på 9:de sidan af departementschefens yttrande i statsrådsprotokollet angående 5:te hufvudtiteln

»att på en gång erlägga:

vid 22 års ålder	543 kronor	
» 23 » »	573 »	
» 24 » »	603 »	och
» 25 » »	639 »	;»

För min del gifver jag obetingadt företrädet åt det första alternativet: en lifränta eller pension. Det är gifvet, att orsaken, hvarför staten underkastar sig uppoffringar af ifrågavarande slag, är, att den, som en gång tjenat staten, icke bör på sin ålderdom lida nöd; och staten fullgör derigenom den skyldighet, som åligger hvarje god husbonde, att försörja sina ålderstigna tjenare. Men detta mål vinnes utan tvifvel bäst genom beredande af den ifrågasatta listidspensionen. Jag utgår således från den förutsättning, att det egentligen är listidspension, som åsyftas, och så har väl ock varit regeringens mening. Ur synpunkten af det ekonomiska resultat, man sålunda önskar vinna, är det då likgiltigt, om insatsen sker vid 22 eller 25 års ålder; uppoffringen blir för staten densamma. Jag kan därför hålla mig endast vid den siffra, herr departementschefen lagt till grund för sina beräkningar, nemligen 639 eller i jemnt tal 640 kronor för hvarje reservofficer, således för 10 nya reservofficerare årligen 6,400 kronor om året. Såsom vilkor för åtnjutande af denna förmån föreslås å sid. 7 och 8 stadganden angående reservofficerares skyldigheter, slutande med orden: »allt i enlighet med de närmare bestämmelser, som af Konungen meddelas». Dessa tillämnade

bestämmelser kunna emellertid endast åsyfta att ordna tjänstgöringen och så vidt möjligt tillhålla vederbörande att fullgöra sina förutnämnda skyldigheter, men de kunna icke innehålla något derom, att, om reservofficer försummar att infinna sig vid repetitionsöfningar, eller i farans stund underlåter att infinna sig till tjänstgöring för landets försvar, det för honom insatta beloppet skall anses förverkad och återfalla till staten. Sådant förbehåll kan nemligen icke göras vid insättning i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt. Dess reglemente medgifver icke återbetalning utom vid dödsfall. Således uppoffrar staten 640 kronor för hvar och en sådan reservofficer, oaktadt han icke fullgjort sin skyldighet. Dertill kommer, att reservofficers arfvingar skola vara berättigade åtnjuta det insatta kapitalbeloppet, om han aflider före pensionsåldern. Nu är förhållandet, att af 10,000 tjugufemåringar uppnå enligt de 17 engelska lifförsäkringsbolagens mortalitetstabeller endast 7,065, enligt allmänna enke- och pupillkassans tabeller, som afse endast *män*, icke mer än 6,721 och enligt statistiska centralbyråns tabeller allenast 6,958 det femtiofemte lefnadsåret. Här af framgår att, då dödligheten säkerligen icke är mindre bland sjöfolk än i allmänhet, 33 % af hvarje ålderklass reservofficerare måste antagas aflidne, då det 55:te lefnadsåret skulle uppnås. Antalet af dem, hvilka skulle afgå på grund af andra omständigheter, såsom underlåtenhet att inställa sig till repetitionsöfningar, utflyttning till främmande land och dylikt torde kunna beräknas till allra minst 7 %, ty departementschefen, som till det fyrationde året beräknar en dödlighetsprocent af 11, antager afgangen på grund af andra orsaker kunna vara minst tre gånger så stor. Sammanläggas dessa procenttal, så kommer man till en siffra af icke mindre än 40 % afgångna, innan det 55:te lefnadsåret uppnås. Nu kunde staten visserligen göra det förbehåll, att i händelse af dödsfall staten sjelf finge uppbära det belopp, som skulle af anstalten återbetalas, men det skulle naturligtvis medföra ofantliga svårigheter att hålla reda på när dödsfall timade, och den aflidnes rättsinnehafvare skulle ju icke hafva något intresse af att anmäla dödsfallet. Jag tror således, att den utvägen icke lämpligen kan anlitas. Ville deremot staten, i stället för att anförtro saken åt en ränte- och kapitalförsäkringsanstalt, sjelf bilda en fond för det ifrågavarande ändamålet och låta deri insätta för hvarje reservofficer 640 kronor, kunde staten vid hvarje dödsfall, hvarje underlåtenhet att fullgöra vederbörliga skyldigheter och hvarje gång reservofficer dömdes för brott, som medförde förlust af medborgerligt förtroende, taga igen det sålunda insatta kapitalbeloppet. Fonden borde ändå blifva tillräcklig för pensioneringens fullgörande, ty då dödligheten bland sjömän ej torde vara mindre än i allmänhet, blefve ju de qvarvarandes arfsvinst lika stor som i vanliga fall, och det åsyftade målet skulle således på detta sätt vinnas med uppoffringar för staten, som vore

Anslag för utbildning och pensionering af reservbefäl vid flottan.

(Forts.)

*Anslag för
utbildning och
pensionering
af reservbefäl
vid flottan.*

(Forts.)

40 % mindre än enligt Kongl. Maj:ts förslag. Emellertid behöfver staten icke anlita den antydda utvägen. Hvar och en anser svenska staten så säker, att han med glädje mottager en försäkran från dess sida om att vid uppnådda 55 år erhålla pension från indragningsstaten, och det säger sig sjelft att, om pensionerna anvisades att utgå derifrån, verkliga uppoffringen för staten blefve densamma eller mindre, än om staten på antydda sättet samlade en fond för ändamålet.

Jag har nu redogjort för kostnadsfrågan. En annan betänklighet förekommer, som för mig är af större betydelse, den nemligen, att förslaget icke är så betryggande eller tillfredsställande, som önskligt vore, för de ifrågavarande reservofficerarne sjelfva. Såsom jag redan antydt, beror möjligheten att erhålla så stor lifränta som den nu föreslagna i främsta rummet derpå, att ett tillräckligt stort kapital hunnit uppsamlas vid slutet af det år, då reservofficer uppnått det 55:te lefnadsåret, och detta åter är beroende på räntefoten, som af Stockholms ränte- och kapitalanstalt nu beräknas till $4\frac{1}{2}$ %, i andra dylika anstalter är den något högre. Det är likväl alldeles icke sagdt, att en så hög ränta kan uppehållas under de 31 år, som förflyta innan pensioneringen skall börja.

Deri ligger således redan en fara för att den uppsamlade behållningen icke vid den bestämda tiden skall hinna upp till 3,000 kronor, hvilket är vilkoret för möjligheten att, äfven med beräkning af lifräntans maximum, bringa upp pensionen till 300 kronor. Dessutom beror lifräntefondens förmåga att lemna 10 % af det hopsamlade kapitalet icke blott på räntefoten, utan äfven på dödligheten, för att nu icke tala om möjliga förluster, som anstalten kan göra. Det kan därför lätt inträffa, att en reservofficer icke får mer än 8 % på det samlade kapitalet, och om detta ej hunnit upp till 3,000 kronor, kommer lifräntan eller pensionen måhända icke att uppgå till ens 200 kronor. I förbigående vill jag fästa uppmärksamheten på en oegentlighet, som kan inträffa. Om tvenne reservofficerare äro alldeles jemnåriga, och den ene utnämnes i december månad men den andre först under påföljande januari, så får den förre ett helt års försprång i afseende på tillgodonjutande af ränta, till följd deraf att första årets ränta går till förvaltningskostnader. Detta förorsakar en skilnad af vid pass 120 kronor vid uppnådda 55 år och således omkring 12 kronor mer om året i pension för den förre. Man kan icke förtänka om den andre eller den, som blifvit utnämnd endast 8 eller 14 dagar senare, finner det något besynnerligt att erhålla 12 kronor mindre i pension än den jemnåriga kamraten. Så vidt jag kan fatta, finnes intet annat skäl för anlitan af den nu föreslagna utvägen än att, då reservofficerarne redan vid 40 års ålder hafva slutat sin tjänstgöringsskyldighet, staten derefter borde vara fri från vidare omsorg för dem, och att pröfningen af deras pensions-

rätt efter 15 års förlopp skulle för dem kunna medföra svårigheter. Med afseende på hvad jag förut anfört, tycker jag emellertid att detta skäl icke kan tillerkännas synnerlig vikt. Om på officersfullmagts baksida aftrycktes hvad som skulle gälla angående pensionsrätten och derjemte föreskrefves, att reservofficer efter uppnådda 55 år egde få sin ansökning om pensionen insänd genom Konungens befallningshafvande och att pensionen finge honom kostnadsfritt tillställas, så undanröjdes alla svårigheter, utan att derigenom förorsakades något afsevärdt besvär för myndigheterna. För min del är jag således obetingadt för, att dessa pensioner utgå från den nionde hufvudtiteln. Herr departemenschefen anför på nionde sidan af statsrådsprotokollet:

»Visserligen kunde på goda skäl antagas, att kostnaden för staten blefve ännu billigare, om den föreslagna pensionen af 300 kronor vid 55 års ålder utbetaltes från nionde hufvudtitelns anslag, enär förutom dödsfall äfven andra orsaker under förevarande förhållande bidra till pensionsrättens förlust;»

Jag får för min del helt och hållet instämma i detta. Der efter tillägger han: »men då de pensionsbelopp, som framdeles eller tidigast 30 år härefter kunde komma att utgå, icke ens närmelsevis nu kunna beräknas, anser jag mig icke böra tillstyrka denna utväg, utan vidhåller det första af de här ofvan nämnda alternativen såsom det lämpligaste.»

Om det äfven vore förenadt med afsevärd svårighet att beräkna, huru stora dessa belopp från nionde hufvudtiteln komme att blifva, skulle jag likväl anse det senare af mig förordade sättet vara lämpligast. Men nu bör det alldeles icke vara synnerligen svårt att med tillräcklig säkerhet beräkna dessa belopp. Emedan, såsom jag flera gånger erinrat, dödligheten bland sjömän ej kan antagas vara mindre än den vanliga, behöfver man nemligen icke göra upp en särskild dödlighetsberäkning för reservofficerarne; och vid sådant förhållande tror jag att en lif försäkringsmatematiker skulle måhända på några timmar kunna uträkna, hvilket anslagsbelopp erfordras. Jag tror till och med att vi här på stående fot skulle kunna göra ett öfverslag af det högsta möjliga beloppet. Jag har redan anmärkt och fullständigt bevisat, att afgången vid 55 års ålder måste antagas till minst 40 %, och således komma i medeltal endast 6 af de 10 reservofficerare, som årligen antagas, att blifva pensionsberättigade. Om man nu antager, att åtnjutandet af lifränta skulle hafva en särskild lifgifvande verkan, och att pensionstagarne således alla uppnådde 90 års ålder, så skulle under 35 år 6 nya årligen tillkomma, utan att äldre afginge, och högsta möjliga antalet pensionstagare blefve då 6 multiplicerad med 35, eller 210, ty sedan skulle ju ett mot de nyankomnes antal svarande afgå hvarje år. Den högsta möjliga siffra, hvartill anslaget sålunda kunde stiga, blefve

Anslag för utbildning och pensionering af reservbefäl vid flottan.

(Forts.)

Anslag för utbildning och pensionering af reservbefäl vid flottan.

(Forts.)

då 63,000 kr. Men förutsättningen är naturligtvis orimlig; man kan icke antaga gerna mer än $\frac{2}{3}$ af detta belopp, och om man trettio år härefter började öka anslagen på 9:de hufvudtiteln med 1,800 kr. årligen, blefve det icke mycket kämbart att uppbringa anslaget till det slutligen erforderliga beloppet.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, och då jag samtalsvis omnämmt mitt förslag för chefen för sjöförvarsdepartementet samt af hans uttalanden fått förhoppning, att han ej ogillar min åsigt, tillåter jag mig framställa följande yrkande:

att Kongl. Maj:ts förslag i förevarande punkt bifalles på det sätt,

att Riksdagen, under vilkor af bifall till hvad utskottet under punkt 6:o af detta utlåtande hemställt, *dels* för utbildande af reservbefäl beviljar på ordinarie stat det af Kongl. Maj:t äskade belopp 17,750 kronor samt deraf för år 1888 anvisar 13,350 kronor, *dels ock* medgifver, att reservofficer, hvilken behörigen fullgjort de honom såsom sådan åliggande skyldigheter och uppnått 55 års ålder, må, derest han icke blifvit dömd till ansvar för brott, som enligt nu gällande strafflag medför förlust af medborgerligt förtroende, af Kongl. Maj:t förklaras berättigad att under sin återstående lefnad å allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension till belopp af 300 kronor.

Friherre Leijonhufvud: De af den siste ärade talaren framlagda räkneexemplen äro fullkomligt rigtiga, och hvad han för öfrigt framdragit är visst icke någon nyhet; hvar och en, som något litet blifvit bekant med de ifrågavarande anstaltarnas verksamhet, inser mycket väl att det genom sådana insättningar, som här äro föreslagna, sannolikt blefve något dyrare än om staten sjelf öfvertog affären. I afseende på de beräknade 40 % af pensionstagarne, som vid en viss tidpunkt skulle vara borta, ber jag emellertid att få göra den invändningen, att, då man rör sig med ett så litet antal personer som 80, lifrånteanstaltarnas tabeller blifva mindre säkra. Jag vill icke påstå, att de ifrågavarande personerna skulle lefva längre än andra, men visst är, att pensionstagare i allmänhet uppnå hög ålder. Jag hade sjelf, under det jag var sjöminister, att göra med en hop enkor, som skulle hafva pension, och jag fann mig till slut föranlåten att köpa in dem på en lifrånteanstalt. Jag tror, att det i detta fall blir för staten enklast och redigast att betala en insats vid reservofficerarnes antagande och sedan icke behöfva tänka på deras pensioner. Detta är en icke så obetydlig fördel som man skulle kunna tro, såsom herrarne nog komma att märka, då 9:de hufvudtiteln föreligger till behandling. Man kan nemligen tydligt se en allt mer inom Andra kammaren växande motvilja, som i sig sjelf alldeles icke synes mig berättigad, mot att af statsverkets medel bevilja pensioner. Jag skulle därför äfven af detta rent praktiska skäl vilja

afstyrka från att biträda hvad som nu ifrågasatts. Det torde äfven vara skäl i att låta hela kostnaden för dessa reservofficerares anskaffande kvarstå på 5:te hufvudtiteln, så att man vet precis, med hvilken summa man belastar densamma. På dessa skäl får jag tillstyrka antagandet af statsutskottets förslag. Jag tillåter mig äfven att om det sist framställda förslaget säga, att jag alldeles afstyrker från att på rak arm antaga detsamma; om förhållandena gjorde sådant nödigt, vore det lämpligare att återremittera detsamma, på det tillfälle kunde beredas att fullständigare taga kännedom om dessa herr Sjöcronas beräkningar. Jag anhåller därför att få hemställa om bifall till statsutskottets förslag.

Anslag för utbildning och pensionering af reservbefäl vid flottan.

(Forts.)

Friherre von Kræmer: Till hvad den siste talaren anfört anhåller jag att få tillägga några ord, för att göra ett par anmärkningar mot det af den förste talaren framställda förslaget. Detta förslag innehåller, att till utbildande af reservbefäl skulle beviljas ett anslag å 17,750 kronor, i enlighet med Kongl. Maj:ts om statsutskottets förslag, och att af detta belopp skulle för år 1888 anvisas 13,350 kronor. Men detta passar icke i hop, ty det af Kongl. Maj:t och statsutskottet föreslagna beloppet 13,350 kronor är ej den för 1888 erforderliga delen af de 17,750 kr., som beräknas för *utbildandet* af reservbefäl, utan de 13,350 kronorna äro den 1888 erforderliga delen af *dels* nämnda 17,750 kr., *dels* af 6,400 kr. för reservbefälens *pensionering*, d. v. s. de 13,350 kronorna äro den för 1888 erforderliga delen af 24,150 kr. Om därför ett dylikt förslag skulle komma i fråga att antagas, så kan det endast ske efter återremiss af denna punkt och rättande af förslaget siffror. Jag får likväl för min del, i likhet med den föregående talaren, afstyrka bifall till samma förslag.

Jag ber dessutom att få fästa uppmärksamheten vid de svårigheter i riksdagsväg, som skulle uppstå, för den händelse kamrarna stannade i olika beslut i denna fråga. Vidare får jag påpeka det lämpliga deri, att pensioneringen af reservbefälet blir något alldeles afskildt för sig, hvarjemte Kongl. Maj:ts förslag innebär den fördelen, att det insatta kapitalet skulle gå till reservofficerarnes efterlevande, hvarigenom man för framtiden är fri från alla frågor om pensioner till deras enkör och barn. Då således det af Kongl. Maj:t framlagda och af utskottet tillstyrkta förslaget är mycket enkelt och skiljer sig från det af den förste talaren framställda genom att vara mycket fullständigare, hvarjemte det förebygger framtida strider och obehag, får jag i likhet med den siste talaren yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Sjöcrona: För min del anser jag det af mig framställda förslaget vara så enkelt, att jag hade hoppats, att hvar och en skulle kunna utan vidare utredning göra sig klart hvad detsamma innehöll; men då den talare, som näst efter mig hade

Anslag för utbildning och pensionering af reservbefäl vid flottan. ordet, yttrat betänkligheter mot att antaga detsamma »på rak arm», skall jag ändra min hemställan till yrkande om återremiss, på det att statsutskottet må komma i tillfälle att taga det af mig framställda förslaget i öfvervägande.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och vidare derpå att punkten skulle till utskottet återförvisas, hvarefter propositionen på bifall till utskottets hemställan förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

5 punkten samt 7—12 punkterna.

Biföllos.

13 punkten.

Lades till handlingarna.

14 punkten.

Understöd åt öfverlotsen C. V. Kinnmans enka.

Herr Casparsson: Den 39 § riksdagsordningen föreskrifver, att statsutskottet skall föreslå hvad till fyllande af statsverkets behof erfordras, sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna; och detta har verkligen gjort, att en och annan bland statsutskottets medlemmar fått den uppfattningen, att det skulle vara en ovilkorlig grundlagsenlig pligt att göra afprutningar på hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Här har nu utskottet gjort en besparing, uppgående för ett år till 300 kronor och sedan årligen till 90 kronor. Det är visserligen icke mycket, men dock alltid något. Men hvilken är det, som får vidkännas denna besparing? Jo, en fattig enka, som är 53 år gammal och hvars man tjenat landet och lotsverket i 35 år. Jag tror, att denna besparing vid sådant förhållande icke är mycket att hålla på. Kongl. Maj:t har vidare föreslagit, att denna pension skulle utgå redan i och med år 1887; men det skäl, som i statsutskottet anfördes deremot, var, att det innevarande året var så långt avanceradt; och därför vore det icke skäl att bevilja pensioner förr än från och med år 1888. Jag frågar, skall den omständigheten, att Riksdagen kom att upplösas i mars månad, och att denna fråga således först nu kunnat af Riksdagen prövas, inverka på beslutet. Jag tycker, för min del, verkligen att det är synd att låta en gumma få umgälla, hvad vi protektionister möjligen förbrutit. Jag anser vidare, att den föreslagna besparingen är, från statsverkets synpunkt sedt, så obetydlig, att alla skäl tala för ett bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit; och därför får jag hos herr talmannen anhålla om framställning derom, att kammaren, med afslag å

utskottets hemställan, måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t i denna punkt föreslagit.

*Understöd åt
öfverlotsen C.
V. Kinnmans
enka.*

(Forts.)

Friherre von Kræmer: Emot den siste talaren tillåter jag mig påpeka, att det icke är så mycket den 39 § riksdagsordningen, som här föresväfvat afdelningen — ty denna besparing af 100 kronor kan icke mycket inverka vid statsbudgetens uppgörande — utan saken är den, att enkefru Kinnman, såsom vi se af den kongl. propositionen, från amiralitetskrigsmanskassan erhållit ett årligt gratial af 90 kronor samt dessutom af lotsverkets medel såsom särskild nådegåfva 100 kronor om året. Läger man nu dertill det af utskottet föreslagna beloppet 210 kronor, så gör det tillsammans 400 kronor eller det belopp, hvarmed enkors pensioner vanligen utgå. Utan att vilja strängt hålla på förslaget, har jag dock ansett mig böra anföra detta för att antyda, att statsutskottet icke helt och hållet saknat skäl för sin hemställan. På den grund får jag också, för min del, yrka bifall till statsutskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

15 och 16 punkterna.

Biföllos.

17 punkten.

Herr Mankell: Herr greve och talman, mine herrar! Jag skall bedja att i afseende på denna punkt få ansluta mig till de reserveringar från Andra Kammaren, som hafva afstyrkt, att för närvarande något anslag måtte beviljas till byggande af ett andra fartyg af »Sveas» cert. Jag har sedan föregående års riksdag icke haft skäl att i afseende på denna fråga ändra åsigt. Jag vill gerna medgifva, med den kännedom jag erhållit om pansarfartyget »Sveas» beskaffenhet, så väl vid besök å detsamma i Göteborg såsom statsrevisor förliden sommar som äfven under den nyligen företagna utfärden, att det är i sitt slag ett godt fartyg, och att det är bygd med mycken omsorg och med anlåtande af nyare tekniska uppfinningar och förbättringar. Jag vill till och med ytterligare erkänna, att jag tror, att det är billigt bygd i förhållande till den effekt, man med detsamma kan åstad-

*Anslag till en
pansarbåt.*

Anslag till en pansarbåt. komma. Men det är med afseende på sjelfva certens beskaffenhet såsom hufvudtyp för vår flottas stridsfartyg, som mina gamla (Forts.) tvifvelsmål kvarstå.

Omdömet om ett fartygs beskaffenhet måste helt och hållet bero på den roll, det tänkes komma att spela vid sjöförsvaret. Denna roll är tydligt angifven i herr statsrådet och chefens för sjöförsvarsdepartementet yttrande till statsrådsprotokollet år 1886 äfvensom uti sjöförsvarskomiténs och certkomiténs betänkande. Af dessa statshandlingar finner man, att ett pansarfartyg af »Sveas» cert är afsedt att utgöra en stödjepunkt eller replipunkt, liksom en flytande fästning, för den svärm af minbåtar, större eller mindre, som skola åtfölja det, och hvilka skola upptaga den egentliga striden med fienden. Det skall icke allenast röra sig inomskärs utan utefter hela svenska kusten, från Stockholms skärgård till Gotland, uti Kalmar sund, ja till och med utom Skånes alldeles öppna kust. Det är således icke något tvifvel om, att det icke är afsedt att strida i öppna sjön, samt dertill att icke blott hålla sig på defensiven, utan äfven gå offensivt till väga. Detta synes tydligt af nämnda handlingar, emedan det på flera ställen antydes, att fartygen af »Sveas» cert skola, när en fiendtlig flotta nalkas, inbryta i densamma och försöka förstöra de af densamma skyddade transportfartygen. Lyckas icke detta, skola de söka hindra landstigningen, samt, om ej heller detta kan ske, afskåra den landstigna fiendens förbindelser, hvilket allt icke lär kunna utföras utan en offensiv verksamhet.

De fordringar, man ur denna synpunkt måste hafva på fartyg af denna cert, äro i främsta rummet, att de äro stora och starka nog att kunna upptaga striden med de fiendtliga pansarkolosserna; vidare, om detta icke låter sig göra, att de åtminstone äro så snabbgående, att de genom en hastig reträtt kunna nå en tillflyktsort i skärgården; dernäst att de kunna anskaffas i tillräcklig mängd för att upptaga striden, och slutligen att, om de blifva indrifna i skärgården, de der med lätthet derstädes kunna röra sig. Det är med afseende på dessa fyra fordringar, som mina tvifvel kvarstå rörande beskaffenheten och lämpligheten af fartygscerten.

Med afseende på den första punkten, må det tillåtas mig nämna, att herr sjöministern i sitt anförande till innevarande års statsrådsprotokoll sökt vederlägga mina inkast genom det påståendet, att någon skulle haft den meningen, att »Svea» icke skulle kunna strida i öppna sjön, hvarpå han polemiserat mot densamma. Den meningen har jag aldrig haft; men nu liksom föregående år vågar jag påstå, att fartyget icke kan upptaga striden med de fiendtliga pansarkolosserna; och detta påstående har icke i statsrådsprotokollet blifvit vederlagdt. Dessutom vidhåller jag, att fartyget icke besitter tillräcklig snabbhet. 13 à 14 knops hastighet är för litet, då det gäller att komma undan, emedan de flesta

främmande magters fartyg hafva samma hastighet. Jag tror derför, att »Svea» skall hafva mycken svårighet att, ifall så skulle behöfvas, genom reträtt rädda sig med de åtföljande minbåtarne. Vidare är det klart, att för hvarje fartyg, Sverige skaffar sig, kunna stormagterna auskaffa 4, 5, 6 ja kanske 10 stycken af samma cert, hvadan striden allenast af detta skäl icke kan upp- tagas.

Jag vill säga herrarne, huru det skulle komma att gå, om vi finge krig med en öfverlägsen sjömagt, hvilket ju är det mest antagliga. Genast i början skulle flottan blokeras i hamnarna och icke komma ut från dem, vare sig från Stockholm eller Karlskrona. Så var förhållandet med ryska flottan åren 1854 och 1855, och så var äfven förhållandet med tyska flottan år 1870; den kom aldrig ur hamn, och så blefve förhållandet äfven med oss.

Är det således påtagligt, att fartyget icke kan komma ut på öppna sjön, utan måste strida uti trängre farvatten, framställer sig den frågan: är detsamma härför lämpligt? Jag vågar påstå, att det då är alldeles för tungt och ovigt för att lämpa sig för rörelser uti dylika farvatten. Inomskärs, uti en väl utprickad farled, tror jag visserligen icke, att någon fara för påstötning förefinnes; men kommer det i fråga, att fartyget skall röra sig uti obekanta farvatten, då ökas farorna och då beklagar jag den, som skall föra detsamma.

Jag tog mig vid föregående års diskussion om denna sak friheten påpeka dyrbarheten af de kanoner, som föras på detsamma. Hvarje kanon, sade jag, kostar en och en half million. Äfven detta inkast har herr sjöministern behagat att i sitt anförande till statsrådsprotokollet försöka vederlägga med det påståendet, att fartyget förer icke endast två kanoner, utan sex, af hvilka två äro 25 c. m. och fyra äro 15 c. m. kanoner, förutom revolverkanoner, kulsprutor o. s. v. Detta är mycket riktigt. Men dervid tillåter jag mig göra den erinran, att aldrig mer än två kanoner kunna *samtidigt* användas; ty de öfriga äro rigtade dels åt sidorna och dels bakåt samt kunna icke så mycket vridas eller gifvas den rigtning, att de på en gång kunna begagnas, huru bra de i sitt slag för öfrigt må vara. I följd deraf måste jag äfven i denna punkt vidhålla min åsigt, att man för den kostnad af en och en half million, som hvarje kanon på »Svea» skulle kosta, med användandet af systemet af små pansarbåtar med blott en kanon, skulle kunna i skärgården få vida större antal kanoner i elden, måhända 3 eller 4. Dylika pansarbåtar af mindre slag hafva kostat 400,000 kronor; men jag medgifver gerna att med anledning af artilleriets utveckling kostnaderna derför möjligen kunna uppgå till högre belopp. Det oaktadt måste man ovilkorligen få flere kanoner i elden genom anlåtande af systemet med mindre pansarbåtar, än genom ett system med större

Anslag till en pansarbåt.
 (Forts.) fartyg, hvars kanoner blifva så mycket dyrare, just emedan det af fartygen fordras fullkomlig sjöduglighet och förmåga att under olika väder röra sig på öppna hafvet.

Genom ett system med mindre pansarbåtar skulle man följaktligen finna bättre användning för de pengar, som beviljas, och åstadkomma bättre effekt för försvaret, än genom systemet med större fartyg. Detta var äfven grundtanken i det Platenska systemet, hvilket man för ett årtionde sedan utan tillräckligt skäl från-gick. Detta system innebar vid utvecklingen af materielen, att man gick inifrån och utåt. Nu vill man gå en motsatt väg. Man börjar utifrån för att möjligen i en långt aflägsen framtid komma inåt. Man vänder upp och ned på frågan och ställer den på hufvudet i stället för på fötterna.

I afseende på certen »Svea» har inträffat, hvad som vanligen sker, när man med samma medel vill vinna skiljaktiga ändamål. Man misslyckas i afseende på alla. Pansarbåten »Svea» är för liten att i öppna sjön upptaga striden med de stora pansarkolosserna — hvilket skulle vara hufvudändamålet med dess verksamhet — men för tung, ovig och dyrbar att strida i skärgården.

Tankarne om fartygets beskaffenhet må i öfrigt vara hvilka som helst, så synes det mig i alla händelser vara en mycket billig fordran, att, när det gäller anskaffandet af en så dyrbar materiel, man åtminstone får tillfälle att grundligt lära känna dess egenskaper. Hvad vet man i detta hänseende? Intet annat, än att »Svea» gjort en proftur i öppna sjön utanför Göteborg, att det sedermera gått från Göteborg till Karlskrona och slutligen från Karlskrona till Stockholm, i en öppen och väl utprickad farled. Det vore icke för mycket, om fartyget under olika förhållanden och uti olika farvatten finge deltaga i åtminstone ett års sommaröfningar i förening med andra fartyg.

Det är en märklig skiljaktighet i åsichter, som inom statsutskottet nu gjort sig gällande emot vid förra årets riksdag. Då yttrade utskottet: »alldenstund åsigtarna ännu torde vara delade angående den för vårt sjöförsvar lämpligaste typen för större pansarfartyg, och det enda större fartyg af denna cert, till hvars byggande Riksdagen beviljat anslag, icke ännu är i fullfärdigt skick samt erfarenhet således saknas, huruvida detta fartyg verkligen kommer att uppfylla alla de förväntningar, man fäst vid detsamma, anser utskottet, att det vore mindre välbetänkt af Riksdagen att nu bevilja ett så betydligt belopp som det af Kongl. Maj:t här ofvan äskade.» I år deremot säger utskottet, att »sedan Svea blifvit färdigbyggd samt, enligt fackmäns efter verkställda besigtningar och profurer uttalade åsichter, de förväntningar, man fäst vid dess hastighet, bestyckning och lämplighet för kustförsvaret, blifvit icke blott fullt realiserade, utan jemväl öfverträffade», finner utskottet skäligt att frångå sin förut uttalade åsigt och

nu tillstyrka saken. Man måste medgifva, att förändringen i öfvertygelse varit mycket hastig; men för min del har jag ingalunda fått klart för mig, på hvilken grund utskottet denna gång blifvit öfvertygadt om dess lämplighet för kustförsvaret; ty enligt min åsigt har ännu intet förefallit, som kunnat motivera en sådan omkastning. Jag tror derföre att, hvilken åsigt man i öfrigt må hysa i denna fråga, det vore klokast att uppskjuta beviljandet af detta anslag, till dees man hunnit få ökad erfarenhet om den dyrbara materielens verkliga egenskaper, och att man väl betänker sig, innan man beslutar sig för att godkänna ett system, hvars rätta beskaffenhet jag tror mig här hafva skildrat. För min del får jag således för närvarande afstyra bifall till det åskade anslags beviljande.

*Anslag till
en pansarbåt.
(Forts.)*

Friherre Klinckowström: När den typ, hvarefter den nuvarande pansarbåten *Svea* är byggd, af den dertill tillsatta komitén utarbetades åren 1879—1880, då var den måhända i mångt och mycket motsvarande tidens fordringar. Likväl gjordes första gången den båtens verkliggörande ifrågasattes vid Riksdagen deremot så beskaffade anmärkningar, att vederbörande nödgades omarbete ritningarna. Jag minnes mycket väl, att jag då liksom nu tillhörde det opponerande partiet i kammaren och lyckades bringa min granne på Elfsborgsbänken, den i ämnet mest sakkunnige personen, kapten Carlsund, att yttra sig i frågan och hans anmärkningar ledde till förändring af båten i åtskilliga fall. Likväl kvarstå åtskilliga anmärkningar, som då gjordes men icke beaktades, och hvilka enligt mitt förmenande göra denna typ otillfredsställande.

Den *ena* anmärkningen är, att hastigheten, $14\frac{1}{2}$ eller lät vara 15 knop, är alldeles för liten för nuvarande så beskaffade krigsfartyg. Jag skulle kunna lemna mångfaldiga uppgifter från främmande länder, angående hastigheten hos deras krigsfartyg, hvilken i de flesta fall öfverstiger den vid *Svea* åstadkomna hastigheten. Huru viktig denna fråga är, har den siste talaren omordat och jag kan derför öfvergå till den *andra* anmärkningen. Denna rör det förhållandet, att man behagat inhysa båda de stora kanonerna, som egentligen komma att verka på större afstånd, i ett och samma torn, hvarigenom man har inskränkt deras verksamhet på ett högst betänkligt sätt. Både kapten Carlsund och jag gjorde anmärkning derom och påpekade, att det vore bättre att hafva två torn i stället för ett.

Mig veterligen har ännu icke af *Svea* verkstälts någon mera betydande skarpskjutning med dessa kanoner och det är fara värdt, att dervid sådana fel komma att uppågas, att hela denna konstruktion med *ett* torn måste förklaras för misslyckad. Jag har enskildt hört uppgifvas, att man skulle hafva skjutit några

Anslog till en pansarbåt. skarpa skott med hvardera kanonen, men officielt eller officiöst har ingenting derom försports.

(Forts.)

En *tredje* anmärkning är, att pansaret är alldeles för klent, äfven i det fallet hafva senare tiden och de upptäckter man gjort visat, att pansar fordras af ökad tjocklek och af annan beskaffenhet och möjligen applicerad på annat sätt för att möta de stora faror, som nutidens torpedoinrättningar och i synnerhet undervattensbåtarna hota att utsätta pansarfartygen för. Detta kan vara en mindre anmärkning mot 1879 års komité, då den tiden många af de uppfinningar, som nu skett, voro okända eller endast anade. Emellertid hafva nu så beskaffade uppfinningar skett, och mig synes det vara stora skäl, att tills vidare neka anslag, till dess att denna pansarbåt Sveas tjänstbarhet och duglighet med afseende å nutidens uppfinningar visat sig fullt pröfvade och rigtiga. Jag tror, att i det fallet torde en omarbetning af denna cert vara i högsta grad nödvändig. Detta är mig äfven en anledning att nu icke kunna bifalla förslaget. Jag har sökt följa med allt, hvad som i den periodiska pressen blifvit tryckt rörande krigsfartygen hos de stora sjömagterna, och har här sammanfattat uppgifterna derom på flera ark, fastän jag icke vill besvara kammaren med alla dessa detaljer, utan har jag sammanfattat dem i de anmärkningar, jag nu i största korthet gjort. Men när man läser dessa anmärkningar, måste hvarje fosterlandsvän önska, att denna cert, som icke ens när den konstruerades ansågs för fullgod, måtte få närmare pröfvas, innan nya anslag för dylika fartyg beviljas.

Det är äfven en annan anmärkning, som jag vet att vissa ledamöter af kammaren icke vilja höra talas om, nemligen att det brister oss inkomster. Herr Bennich har visserligen häromdagen sökt sockra in detta för oss med att omnämna, att tullinkomsterna under årets fyra första månader med 700,000 kronor öfverstigit dem för motsvarande tid af föregående år. Men hvad betyder detta belopp i afseende på de utgifter, som förekomma på femte hufvudtiteln? Således är äfven ifrån den synpunkten skäl att hushålla med våra medel, i synnerhet om man fruktar, att dessa medel skola onödigtvis utkastas. Det är dock här fråga om nära 3 millioner, som skulle fördelas på ett par år. Kongl. Maj:t har ju begärt ett extra anslag af 2,868,000 kronor och deraf för år 1888 ett belopp af 548,434 kronor jemte tillåtelse att använda åtskilliga besparingar. Nog vore det väl skäl att för denna gång låta frågan blifva uppskjuten till dess dels denna nya »Svea» blifvit pröfvad på en längre sjöexpedition och i svårare väder, dels äfven med skarpskjutning ur kanontornet.

Det är på grund af dessa skäl jag vördsamt anhåller, att kammaren ville afslå det nu begärda anslaget.

Herr von Hedenberg: Då anslaget till »Svea» beviljades,

så borde man väl med skäl ansett sig kunna tro, att striden om den materiel, som skulle vara för oss lämplig, dermed vore utkämpad, och att man icke behöfde vidare höra dessa tveksamma uttalanden af en och annan, som envist höll vid sina åsichter med minnet af ungdomsstudier eller hvad annat skälet må vara. Jag kan icke för närvarande förstå, hvarpå dessa åsichter grundas, under förutsättning att deras bärare ega kännedom om det strids-sätt, som den nuvarande materielen betingar. Denna riksdagsstrid om kustförsvar, skärgårdsförsvar eller sjögående försvar har varit utkämpad i debatterna under längre tid än jag lefvat, jag tror, att den började straxt efter Finlands förlust. Yrkesmännen ansågo sig således synnerligen lyckliga, när anslaget till Sveas byggande beviljades, ty de trodde sig hafva kommit till någon säkerhet om sjöförsvarets beskaffenhet. Vore det icke så, må jag säga, att en hvar, som lemnade penningar till detta fartyg, icke gjort sig rätt klart, hvartill medlen användes och detta är ett påstående, som väl ingen har rättighet att göra, den ene mot den andre. Men eftersom vi kommit in på en debatt om sjöstrids-sättet, måste jag väl säga några ord derom. Jag skall dock icke gå så långt i detaljer, att mitt anförande behöfver upptaga särdeles lång tid eller blifva svårifattligt.

*Anslag till
en pansarbåt.
(Forts.)*

Jag skulle vilja kalla det lokala skärgårdsförsvaret för ungefär det samma som ett försvar inom befästningar. Så måste det nu för tiden vara. Man måste befästa sina positioner och spärra dem genom stängsel och genom minor, så väl rörliga som fasta. I annat fall betyda positionerna ingenting, och fasta minstängsel betyda heller ingenting, om de icke äro försvarade af befästningar eller på annat sätt, ty att spränga en icke skyddad minlinie är en ganska kort tids verk. Jag skulle vilja säga om det fasta minförsvaret, att det talar om för fienden, hvar han icke skall gå. Men det torde väl för öfrigt hvar och en känna och i synnerhet den förste talaren, som gjort krigshistoriens studium till sin lefnadsuppgift, att vår kust icke kan försvaras med ett sådant försvar. Dertill hafva vi icke råd. Skärgårdsförsvaret har nemligen det felet, att det är kolossalt dyrt under fredstid, fordrar en oerhördt talrik bemanning, hvars tjenstduglighet är svår att vidmagthålla. Såsom det nu är ordnad, fordrar det icke obetydliga kunskaper, såväl i tekniskt hänseende som i rent militäriskt. Jag känner icke så mycket till det fasta minförsvaret som nu mera kan identifieras med skärgårdsförsvaret, men jag torde känna derom lika mycket som den förste talaren, och det vet jag, att, om man icke ständigt sysslar med dessa saker, ligger man af sig, och detta förhållande i och för sig bevisar, att det kostar mycket penningar. Jag tror således, att man skall noga akta sig för att hålla sig till detta slags försvar på andra ställen, än der det är ytterst behöfligt, i synnerhet om man har någon omtanke för statens medel. Att det icke är ett tillfyllestgörande försvar, torde bevisas

Anslag till en pansarbåt. deraf, att det ungefär talar om för fienden, hvar han icke skall gå, men lemnar honom visshet om hvarest han lätt kan gå fram.

(Forts.)

Jag vet icke, huru den förste ärade talaren tänkt sig ett sjökrig i våra dagar. Han talar om, att flottan skulle stödja armén och att de skulle operera tillsammans. Nog är jag fullt öfvertygad om, att flottan bör stödja armén, men det skall icke ske på det sätt som den ärade talaren sade, utan derigenom att flottan skall upptaga den första stöten i kriget och något uppehålla fienden, innan han kan tänka på landstigning, och detta kan flottan göra, om anslag beviljas i den riktning, som man inslagit på genom anslaget till Svea.

Jag har sett åtskilliga, ja kanske flertalet af de stora marinernas krigsfartyg, och jag drager icke i betänkande att gentemot den ärade talaren påstå, att Svea kan upptaga striden med hvilket som helst af dem. Det vore högst besynnerligt, om icke ett fartyg med de resurser, som Svea har, skulle kunna göra detta, när man fordrar att minbåtarne skola kunna det. Hvilken risk äro icke dessa utsatta för genom elden från maskinkanonerna?

Hvad snabbgåendet beträffar, så måste man vid bedömandet af den frågan göra afseende på det farvatten, hvarest man har att gå. Svea är icke snabbgående för de engelska sjöstridsfälten, ty man måste tänka på, hvilken tid det fordrar att passera dessa från en hamn till en annan. Men om man deremot i Östersjön eller Kattegat befinner sig på ett afstånd från fienden af några få minuter, skall dennes hastighet vara högst betydligt öfverlägsen det förföljda fartygets för att kunna hinna fatt detta innan det når skydd. Icke heller för artillerielden är Svea så illa rustadt, ty det är så inrättadt, att dess opansrade delar kunna skjutas bort, utan att fartyget blir odugligt till strid, och det erbjuder således väl så stort skydd som andra pansarfartyg.

Den ryska flottan lät visserligen instänga sig åren 1854 och 1855, men den kommer visserligen icke att nu låta stänga in sig. Ryssarnes uppfattning af flottan visar sig genom sammanskotten för utrustandet af frivilliga kryssare. Dessa äro fartyg, som alls icke låta stänga in sig och de komma nog att visa sin effekt.

Vidare är det en annan sak i afseende på sjökriget, som jag skall tillstyrka den ärade talaren att taga reda på. Jag tror nemligen icke att sjökrigen komma att utkämpas med strider fartygen emellan, utan att dessa komma att så mycket som möjligt undvika strid. Att det understundom blir strid mellan fartyg är otvifvelaktigt, men nog komma de att försöka undvika sådan. Om de deremot kunna komma åt kuststäder och industriella anläggningar, så skola de säkerligen göra det, och just för sådana fall tror jag, att minförsvaret eller i allmänhet skärgårdsförsvaret är föga lämpligt, då åter kustförsvaret deremot lemnar antagliga garantier.

Det yttrades jemväl något om kostnaden för Sveas kanoner. Jag begriper likväl icke, huru man skulle kunna få kanoner uppställda till strid och pansarskyddade för billigare pris. När planen för detta pansarfartyg uppgjordes, var det en ledamot af den derför tillsatta komitén, som förmenade, att man skulle kunna få kanoner för billigare pris. För att i sådant afseende kunna verkställa erforderlig utredning, fick han då af sjöministern till sitt biträde en mycket skicklig ingenjör. De arbetade länge tillsammans på att åstadkomma billigare konstruktioner men resultatet blef att reservanten afstod från sitt yrkande.

Den sista ärade talaren sade, att ritningarne till Svea varit underkastade omarbetning. Jag vet icke hvad han menade dermed. Nog är fartyget, sådant det nu befinner sig, likt det första utkastet till ritningen, ty annat än utkast var det icke. Att detaljändringar under arbetets gång äro gjorda, har han väl icke menat? Fartyget förlängdes några fot, det är sant, men det skedde på konstruktörens begäran, då det befans kunna ske utan att kostnaden ökades. Samme talare nämnde vidare en person, som nu är bortgången och således icke kan försvara sig, men jag tror, att det hade varit bättre, att han icke nämnt hans förslag, ty hvar och en, som känner den ställning han intog inom sjöförsvarskomitén, skulle finna det bäst, att derom icke talades. Jag tror icke, att det förslag, som denne man framställde, var af den art, att han sjelf ville hafva det ansedt såsom fullt allvarligt. Jag har för stor aktning för hans föregående lifs verksamhet, för att tro, att han skulle vilja hafva det ansedt för annat än från ämnet afledande skämt.

Jag tillstyrker bifall till utskottets förslag.

Herr Hedlund: Om någonting är visst i detta ovissa läge, hvori man befinner sig i fråga om sjöförsvaret, så är det, att frågan om typen för vår sjögående materiel befinner sig på ett alldeles olöst stadium. — Det är en fullständig förvirring i de olika länderna i detta afseende. — England håller på med sina stora pansarkolosser, men utrustar derjemte äfven stora skaror af torpedobåtar. I Frankrike har man en stor pansarflotta, men der hafva röster börjat höja sig mot detta system. Särskildt Gabriel Charmes har uppgjort ritningar och framställt förslag till snabbgående kanonbåtar. Jag har i dag sett i Dagbladet en kritik öfver resultatet af han undersökningar, men jag anser denna kritik icke vara tillförlitlig, den strider äfven mot den vunna erfarenheten i fråga om de mindre sjöbåtarna. Att alla mindre båtar äro uttagna för sjögång, är ovedersägligt, men de kunna nog ändå skjuta och träffa sitt mål. Om denna fråga vill jag emellertid icke vidare yttra mig.

I Tyskland hafva de olika systemen också haft sina representer. Den förre sjöministern, Storsch, byggde med ofant-

Anslag till en
pansarbåt.
(Forts.)

liga kostnader åtskilliga pansarfartyg, deribland två, som alldeles misslyckades, särskildt »Hansa». Den nuvarande sjöministern, von Capri vi införde ett nytt system med torpedo-båtar och har senast utvecklat detta system med en ny typ, de så kallade torpedo-divisions-båtarne, hvilka skulle vara förrådsfartyg och afse att understödja minbåtarne. På senare tider har man lagt synnerlig vikt vid snabbgående kryssare. Det var egentligen Ryssland, som började dermed, då det hotades af krig med England. Dessa kryssare hafva 18 till 19 knops fart, och på dem lägga många af sjöförsvarets män den största vikt. Slutligen höra vi ock talas om handelsflottans användning för krigsändamål, men hvarken i Sverige eller Norge synes man hafva fäst uppmärksamheten på de betydliga arbeten, som i detta afseende gjorts i Frankrike, England och Tyskland. I England har man på försök inköpt ett handelsfartyg, »Hecla», och utrustat det på det sätt, som man ansåg för ändamålet lämpligast och resultatet deraf har ansetts vara mycket tillfredsställande. Man har der inregistrerat i marinen två till tre tusen handelsfartyg, hvilka ansetts lämpliga, och handelsflottans rederier hafva varit regeringen tacksamma för denna inregistrering, hvilken inneburit intyg om fartygens duglighet i styrka och andra goda egenskaper.

Här är således en mängd olika system rådande i hela Europa, för att icke tala om Amerika. Sist, men icke sämst, böra vi omnämna det märkvärdiga undervattens-systemet. Det är en af våra landsmän, som har äran af att hafva utbildat detta system. Det torde blifva det allra farligaste af alla systemen, då man kan anfälla sin fiende med fartyg under vattnet.

I Sverige hafva vi varit underkastade samma villrådighet, och när våra fackmän göra anspråk på ofelbar auktoritet, så vill jag gerna gå dem till mötes, men de få ursäkta, att jag icke gör det absolut, när de sjelfve vacklat mellan så många system. Under mitt offentliga lif falla striderna mella den stora och den lilla flottan, af hvilka den nuvarande striden kan betraktas som eko. Så kommo monitorerna, som mottogos med stor förtjusning af vårt folk. Det är den enda fartygs-cert, som mottagits med allmänt bifall. Man beviljade dertill stora anslag, men har öfverraskats icke litet öfver den kritik, som sedan uppkom deremot, hvarvid man bland annat fick höra, att kanonerna lägo för nära vattnet för att vara effektiva. Hvarföre kom icke denna kritik förut, innan man hunnit bygga flere fartyg af denna cert? Det kan ursäktas att man bygger ett, eller kanske två fartyg, som sedermera befinnas odugliga, men att gå längre i systemets användning, innan man undersökt fartygen, så att man sedan nödgas afgifva en sådan förklaring, det är icke förlätligt.

Så kom Blenda-certen, hvilken äfven antogs. Man fick läsa i tidningarna att den varit i Medelhafvet, och så fick man höra några vackra ord derom. Enskilde ogillade dock denna typ i så

starka ordalag, som att det var nästan landsförräderi att bygga sådana äggskal med kanoner på. Så kommo ramm-fartygen och den, som icke ville rusa på dem, sades också nästan vara landsförrädare.

Nu äntligen säges man hafva funnit gätans lösning, nu har man träffat på den rätta typen. Men jag tror, att man har rättighet att från Riksdagens sida resonnera såsom den förste talaren, åtminstone när man erinrar sig det omdöme, som kommit monitorstypen till del, och att man sålunda har rättighet att säga, att »Svea» ännu icke är tillräckligt pröfvad. Det skall icke falla mig in att ingå i någon kritik på ett område, der jag saknar de nödiga förutsättningarna; men det synes mig, att hvad den förste talaren sagt innehåller så viktiga moment, att man icke behöfver vara fackman för att fatta det.

En omständighet förbisåg han, hvilket mycket förvånar mig, nemligen att både akterstäfven och förstäfven på »Svea» äro opansrade. Således, om fartyget går mot fienden, har det der intet skydd utan endast omkring det s. k. citadellet och tornet. Huru detta kan vara ett stridsfartyg och särskildt ett fartyg, som kan taga upp striden med andra, är för en människa med vanligt sundt förstånd ofattligt. Det lär väl vara så, som den förste talaren anmärkte, att »Svea» icke kan taga upp striden med en pansarkoloss, och då möter den andra anmärkningen, att vill hon fly undan, så har hon icke tillräcklig hastighet. Den siste ärade talaren anmärkte, att för de afstånd, som här kunna komma i fråga, skilnaden i hastighet icke är så synnerligen stor. Jag har ur friherre Klinckowströms papper fått en uppgift, som bekräftar min åsigt härutinnan. Vid den engelska pansarfloktan går hastigheten hos några fartyg upp till 16 $\frac{1}{2}$ à 17 knop, och de äro icke några små fartyg, de hålla 10,000 tons. Icke heller äro de så synnerligen få, ty den engelska flottan har 5 till 6 sådana fartyg af stora dimensioner. Att komma undan ett sådant fartyg är ej så lätt, icke ens i Östersjön, ty det är ej svårt att räkna ut, att om ett fartyg som gör 17 knop, jagar ett, som gör endast 14 knop, behöfver det förra icke så många timmar för att nå sitt byte. Jag tror således, att det är en mycket allvarlig invändning, att fartyget saknar tillräcklig hastighet, när det heller icke eger den erforderliga styrkan.

Hvad talaren näst före mig yttrade om, att torpedobåtar taga upp strid med pansarfartyg, måste vara ett misstag från hans sida. Något så dåraktigt har jag icke hört talas om, men väl att de till följd af sin snabbhet söka, särskildt i mörkret, rusa på pansarfartyget, ungefär såsom en geting flyger på den ärade talaren, men getingen tager, derföre icke upp någon strid med honom.

Man kan då fråga, hvad skola vi göra för vårt sjöförsvär; det är väl bättre att göra något än intet. Ja det är detta argu-

*Anslag till en
pansarbåt.
(Forts.)*

Anslag till en
pansarbåt.
(Forts.)

ment »ändå något», som spökat på ett betänkligt sätt under alla de arbeten hvarmed vi sysselsatt oss i och för utvecklingen af vårt krigsväsen. Man har sagt i förtviflan, att när man icke kan få något bättre, måste man taga det man kan få, äfven om man sjelf icke tror, att det är bra. Men detta är orätt när det gäller stora summor. Då tror jag det är bättre att spara på det vapen, som en stor fältherre sade vara en hufvudsak vid all krigsföring, nemligen: *pengar, pengar och pengar*; det är bättre att spara på dem, än att uppoffra dem för krigsanstalter, som icke äro tillräckligt verksamma. I allmänhet tror jag, att det är ett olyckligt läge, hvori ett mindre land ställer sig, när det börjar rivalisera med större länder, vare sig i krigsrustningar eller i andra militära förhållanden, England kan för byggande af pansarkolosser på ett år anslå 10 till 12 millioner pounds sterling, Ryssland 18 till 19 millioner rubel; det har nyligen byggt 8 sådana kolosser, 5 för Östersjön och 3 för andra farvatten. Tyskland och andra länder använda också mycket stora summor på detta område. Då är det uppenbart, att det lilla sandkorn, som en liten magt kan tillägga, betyder ganska litet. Men fråga blifver, om man icke kan upptaga täflan på ett annat fält, der vi kunna betyda något, och det är min öfvertygelse, att vi kunna det. Det är något i denna rivalitet uti ökandet af vapen, som påminner om förra tidens täflan att hålla ett större eller mindre antal betjenter. Den fattigaste blef slagen i striden. Men hade han varit klok, så hade han rivaliserat i ett dugligt och godt lefnadssätt, och deri kan en svagare stat också rivalisera.

Det finnes många stora kulturändamål, i fråga om hvilka de små folken kunna upptaga täflan med de stora och vinna en aktning, som äfven kan återverka på dess sjelfständighet. Flera planer i detta fall hafva blifvit framlagda, men när alla krafter skola kastas i militarismens gap, kan man ju icke vinna framgång åt något förslag i annat syfte, ty om det då gäller en eller annan million, så är det förskräckligt.

Vi hafva under några år samlat några hundra tusen kronor om året för att få kapital till ett nytt riksdagshus. Der sparar man under lång tid, för att få ihop det nödiga beloppet, men när det gäller en pansarbåt, då dansa några millioner på tre till fyra år. Det är ingen rätt proportion mellan utgifter och ändamål i detta fall, och minst för den, som icke tror på verksamheten af detta försvar. Men jag tror, att vårt land med ett rätt ordnad försvar verkligen kan intaga en fast och säker ställning, när vi lemna alla offensiva planer å sido. Det var verkligen min mening, att vid början af denna riksdag väcka en motion, för att ge ett särskildt stöd åt den mening jag här antydt. Jag hade ämnat föreslå, att Riksdagen skulle, med förkastande af detta anslag till ett pansarfartyg, anslå en million till bestående af Göta-elfs mynning, en och en half million till uppbyggande af en Kongl. tea-

ter, och tre hundra tusen kronor till ett nytt museum för Vetenskapsakademien m. m., men jag undrar, hvad man skulle sagt om en sådan motion. Den skulle blifvit betraktad såsom ironi, liksom en föregående motion, hvilken jag på fullt allvar väckt. Det ligger möjligen en ironi deri, men det är icke min, utan en sakens ironi, nemligen att vi kasta bort på härväsendet millioner, med hvilka vi ej blott skulle kunna vinna ära åt vårt land utan också gifva ett godt värn åt dess sjelfständighet.

Jag yrkar afslag å det föredragna betänkandet.

Herr Tamm, Wilhelm: Såsom gammal fartygsbyggare och under åtskilliga år sysselsatt med byggande äfven af pansarfartyg, hade jag ämnat från ingenjörs-synpunkt yttra några ord beträffande den pansarbåt, hvartill anslag nu begäres, der vid utgående från det antagandet att det nya fartyget blir likartadt med »Svea» och att, då det kommer att byggas af samma välkända verkstad, arbetets utförande skulle blifva lika godt.

Då emellertid den förste ärade talaren, erkände, att det nu färdiga fartyget »Svea» var synnerligen väl arbetadt, torde det vara öfverflödigt att ytterligare vidröra denna sak.

Jag kanske dock bör säga, att jag haft tillfälle att undersöka fartyget, medan det ännu stod på stapeln, och att jag äfven sedermera tagit det i betraktande, samt kommit till den slutsatsen, att det är i allo väl arbetadt.

Jag skall nu bedja att få upptaga till bemötande några anmärkningar, som gjorts mot »Svea». Jag vill dervid icke vidröra den sjömilitära eller taktiska sidan af frågan ty dit sträcker sig icke min erfarenhet, och de anmärkningar som derutinnan gjorts äro för öfrigt delvis vederlagda af en föregående talare, utan jag vill hålla mig till några anmärkningar, som blifvit af två eller tre talare upprepade, och vid hvilka man således tyckes fästa stor vikt. Man har sagt, att farten på detta fartyg är för liten och icke kan uthärda täflan med de utländska pansarfartygens. Det är i så måtto rätt, att det verkligen finnes ett fåtal pansarkolosser, hvilka hafva uppnått eller beräknas uppnå en större fart. Det är fallet t. ex. med de italienska pansarfartygen Lepanto och Italia, men med dem komma vi väl icke i strid. Lika så är förhållandet med några af de största engelska fartygen om 10,000 ton och deröfver; de äro beräknade till en hastighet af 17 knop. Men meningen med vårt sjöförsvär är väl icke att inlåta oss i sjöstrid med England, utan fastmer att söka hindra fiendtliga landstigningar, och från England hafva vi väl icke någon landstigning att vänta. Vi behöfva sålunda icke taga den engelska flottan i beräkning, af samma orsak icke heller den franska, der för öfrigt den största fart, som pansarfartyg uppnått, är något mer än 15,2 knop; ett par under byggnad varande äro beräknade till 15,5 knop. Då den under insättning varande fläktmaskinen

Anslag till en
pansarbåt.
(Forts.)

på »Svea» blir färdig, så är jag öfvertygad, att detta fartyg kommer att uppnå fulla 15 à 15,5 knop. Man har på profresan uppnått en hastighet af 14,5 knop, när fartyget varit fullt rustadt och haft sitt rätta djup, och har denna hastighet uppnåtts utan forcering; vid forcering torde man kunna åstadkomma 20 à 25% större kraftutveckling och derigenom ernå en fart, fullt jemngod med den hos alla de fartyg, med hvilka vår flotta kan tänkas komma i strid. Jag har här en uppgift beträffande de ryska krigsfartygen, och af dem är det egentligen endast några kryssare, som hafva större fart än Svea, (nemligen Dimitri Donskoj och Alexander Newsky, som göra 16 knop), samt två barbettfartyg i Svarta hafvet, Tcheshmé och Wladimir Monomak, hvilka göra 15 1/2 knop. Eljest hafva de ryska fartygen i allmänhet en hastighet af 8,10 till 13 knop, flertalet under 10 knop. Beträffande den tyska flottan, så eger den några fartyg, som hafva rätt god fart, men intet egentligen öfverlägset Svea. Jag tror således, att anmärkningen mot detta fartygs fart är fullkomligt oberättigad.

En talare sade, att pansaret på »Svea» är för svagt. Detta är ett misstag, ty om jag undantager de förut omnämnda och två andra italienska fartyg Duilio och Dandolo äfven som några af de största engelska pansarkolosserna, så är Sveas pansar fullt jemförligt med det, som användes på de utländska fartygen. Det är från 10 tum till en fot tjockt, och detta är den tjocklek, man nu för tiden använder på nya pansarfartyg, med undantag endast af ett ringare fåtal, som hafva sådana dimensioner, att de knappast kunna användas i våra farvatten (deras djupgående är t. ex. 26 à 27 fot, Sveas endast 16 fot). Jag tror således, att anmärkningen mot »Sveas» pansar äfven är obefogad.

Man har vidare sagt, att dess bestyckning är för klen, men jag vill nämna, att de två stora tornkanonerna, som kallas 25 centimeters, i sjelfva verket hafva större genomträngande kraft, än vanliga 27 centimeters, och det är ett ytterst ringa fåtal fartyg, som hafva gröfre kanoner. En talare nämnde, att man borde hafva ett torn för hvarje kanon. Men då måste fartyget blifva mycket större, och det blefve misshushållning; jag tror därför icke, att det vore skäl att följa den anvisningen. Någon yttrade också, att det vore en olägenhet, att icke alla kanonerna kunde på en gång riktas mot ett och samma mål, men detta låter sig i praktiken svårligen verkställa.

Vidare har man sagt, att fartyget ännu är för litet bepröfvadt. Detta kan vara sant. Det hade varit önskvärdt, om vi haft tillfälle, att någon längre tid pröfva detta fartyg, ty jag är förvissad om, att profvet skulle utfallit till heder för fartyget och dess konstruktör. Men jag vill erinra, att byggnadstiden för ett sådant fartyg är 3 1/2 år, och då synes mig ett helt års dröjsmål spela en ganska betydlig roll. Kunde det byggas på några månader,

då kunde ett uppskof vara lämpligt, men nu måste man ju förr, desto hellre, bevilja det behöfliga anslaget.

Anslag till en pansarbåt.

(Forts.)

Det var också en talare, som påstod att frågan om fartygstyperna ännu icke skulle vara afgjord, och han grundade denna sin åsigt derpå, att man ser inom de olika länderna fartyg af olika certer byggas. För min del finner jag det helt naturligt, att så sker, men det beror derpå, att de olika länderna hafva behof af olika fartyg för olika ändamål. Vi hafva icke något behof af t. ex. stora snabbgående kryssare, hvilka äro afsedda att skydda handeln på aflägsna farvatten. Sådana kunna behövas för England, Frankrike, Ryssland och Tyskland, som önska skydda sin egen och skada fiendens handel, men för oss, som endast afse att afvärja eller försvåra landstigningar, förefinnes icke något behof af sådana pansrade eller opansrade snabbgående kryssare.

Det talades också om snabbgående kanonbåtar. Ja, sådana hafva vi i Blenda-typen, hvilken jag tror är för det ändamål, som dermed afses, särdeles lyckad. Att den är byggd af jernplåt ligger ju i sakens natur, ty en snabbgående opansrad kanonbåt måste ju vara så konstruerad att den motsvarar de på den samma ställda fordringarna af betydande fart, små dimensioner och ringa djupgående och då finnes ju ingen möjlighet att använda mycket grof plåt, hvilken för öfrigt ej skulle göra någon nytta, med mindre den uppnådde pansarplåts tjocklek.

Den siste talaren nämnde såsom en svår anmärkning mot »Svea», att dess båda stäfvar vore opansrade. Ja, så förhåller det sig verkligen, men det förefaller mig egendomligt att en person med sådan sakkunskap i sjöväsendet och krigsfartygs byggande framkommer med en sådan anmärkning ty *alla* moderna pansarfartyg äro i det fallet lika »Svea» och denna anordning betingas af nödvändigheten att använda pansar af betydande tjocklek. Endast äldre fartyg äro bepansrade rundt om, men pansaret uppnådde då endast omkring 4 tums tjocklek. För att ernå en gröfre bepansring blef det nödvändigt att begränsa denna till en mindre yta, det s. k. citadellet omfattande fartygets mellersta del. — Ur detta citadell uppstiger å »Svea» tornets undre fasta del och ur denna åter det rörliga tornet. — För och akter om citadellet är Svea likasom alla nya fartyg försedd med bepansradt däck som ligger omkring 2 fot under vattenytan och sträcker sig ut till fartygets stäfvar. Midskepps ligger pansardäcket i jernhöjd med citadellets öfverkant eller omkring 3 fot öfver vattnet — för och akter om citadellet är fartyget deladt i en massa celler och dessa skola åtminstone till en del fyllas med kork. Afsigten dermed är att om fartyget igenomskjutes i dess opansrade delar endast en mindre vattenmassa skall kunna intränga uti de nämnda cellerna, och således fartygets djupgående och manöverfärdighet

Anslag till en pansarbåt. (Forts.) ej i nämnvärd mån förändras. — Jag tror mig härmed hafva visat, att den nu senast behandlade anmärkningen varit i någon mån obefogad.

Den siste talaren tyckte också, att vi icke skulle rivalisera med de större länderna. Ja, detta har heller icke varit satt i fråga. Dessa länder bygga stora flottor för anfall; vi deremot försöka ju endast få en liten flotta för att försvara oss. Hvad den ärade talaren menade med, att de penningar, som nu begäras för ett pansarfartyg, i stället borde anslås till kulturändamål, och att vi dermed skulle vinna större ära, det förstår jag icke, ty här är ju nu ej fråga om medel att vinna ära utan om medel att värna vårt oberoende.

Jag vill icke vidare upptaga kammarens tid, utan ber att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts och utskottets förslag om beviljande af anslag till en ny pansarbåt.

Friherre Klinckowström: Det är blott för ett berigtigande, som jag ber att få yttra några ord. Herr von Hedenberg har nemligen sagt, att jag oriktigt citerat den kritik, hvarmed en numera afiden ledamot af denna kammare Herr Carlsund hade beledsagat en vid en föregående riksdag afhandlad fråga om typen för detta fartyg »Svea».

Ingen kan mer än jag värda den mannens minne, och jag får bedja herr von Hedenberg att för större säkerhets skull vara af den godheten att genomläsa hans yttrande i denna kammare när den frågan förevar, på det herr von Hedenberg derigenom måtte kunna öfvertyga sig om, att jag riktigt citerat meningen med herr Carlsunds yttrande.

Friherre von Kræmer: Den långt framskridna tiden manar mig att inskränka mig till det allra nödvändigaste. Jag skall därför förbigå en stor del af de anteckningar jag gjort till bemötande af förut gjorda anmärkningar mot den nya pansarbåten, helst den näst siste talaren till stor del besvarat desamma.

Blott antydningssvis vill jag påpeka en fördel med denna båt, som ännu icke blifvit nämnd. Om den skulle jagas af ett fartyg med starkare fart än Svea har eller 14 knop, hvilken hastighet dock i nödfall kan något ökas, är det dock mer är troligt, att den hinner in i någon skärgård, och i sådant fall är den i säkerhet då den ligger endast 16 fot djupt under det andra länders pansarbåtar hafva ofantligt mycket större djup och därför icke kunna tänka på att följa efter in i skärgården.

Här har yttrats, att båten borde hafva två torn. Härvid uppstår dock frågan, om icke derigenom olägenheter skulle uppkomma, hvilka motsvarade fördelarne, och i hvarje fall är det alldeles gifvet att kostnaderna då skulle gå till ofantligt mycket högre belopp.

Herr Hedlund yttrade, att en stor fältherre sagt, att de tre saker, som behöfvas för krig, äro pengar, pengar och åter pengar, och att man borde spara på detta viktiga vapen för att använda det vid nödvändiga tillfällen. Det kan nog hafva sin rigtighet, men man måste äfven betänka, att på senare tider, i motsats mot hvad förut varit fallet, man uppfunnit, att äfven vid fredsslut de hufvudsakligaste vilkoren äro pengar och åter pengar, och att, om man sparar pengar, så att man icke kan undvika ett ofördelaktigt fredsslut, man då i stället vid ett sådant får betala milliarder.

Den af fransmannen Charmes föreslagna båten torde — om det tillåtes mig en ordlek — hafva mist sin största »charm» sedan det blifvit styrkt, att äfven de mest härdade sjömän endast ett par dagar kunna tienstgöra på densamma utan att blifva lidande af sjösjuka i följd af den förfärliga rullningen i båtar af sagda långa och ytterst smala form äfvensom att det är omöjligt att med någon grad af sannolikhet träffa målet under så våldsamma rörelser. Det torde vara ungefär lika litet sannolikt att dessa båtars kanon i sjögång skall träffa, som om man satte upp skarpskyttar till häst, och de skulle afskjuta sina gevär under häftigt galopp.

Herr Hedlund yttrade äfven, att de små minbåtarna såsom getingar i mörkret smyga sig på ett pansarfartyg och sänka densamma med ett enda stygn. Liknelsen var icke så oriktig, men jag vill fullfölja densamma. Pansarbåtarna äro numera försedda med mosquitosnät, hvari de från minbåtarna utflygande små getingarna, minorna, fångas och förintas. Man uthänger nemligen som bekant jernnät kring pansarfartygen och de äro dermed skyddade mot minorna som fastna deri och oskadligt explodera.

Slutligen vill jag komma till den finansiella sidan af saken, hvilken kanske närmast bör belysas af mig såsom ledamot af utskottet. Ja, det är onekligt att enligt den ofta citerade 39 § riksdagsordningen man bör ställa utgifterna så billiga som möjligt. I afseende å denna hufvudtitel har utskottet också sökt ställa sig denna föreskrift till noggrann efterrättelse. Det är sant att en ökning af 79,600 kronor finnes på de *ordinarie* anslagen, men i stället har en minskning mot i fjor af 51,637 kronor skett på de *extra* utgifterna, så att, oaktadt de stora reformer, som skulle genomföras, hela ökningen mot i fjor belöper sig till endast 27,963 kronor. Men icke ens denna kalkyl är fullt riktig, ty i fjor beviljades ett anslag å 376,000 kronor utom denna hufvudtitel, hvilket anslag egentligen skolat drabba densamma, emedan det föreslogs i samma statsrådsprotokoll som ett annat belopp å 354,000 kronor för byggnader och anläggningar vid Färösund. Om man lägger dessa 376,000 kronor, hvilka icke syntes å 5:te hufvudtiteln i fjor, till den nyss nämnda minskningen å de extra anslagen 51,637 kronor, stiger hela minskningen till omkring 427,637 kronor. Drager

Anslag till en pansarbåt.
 jag derifrån ökningen å de ordinarie anslagen 79,600, qvarstår dock en minskning mot i fjor af ungefär 348,000 kronor å hela hufvudtiteln.
 (Forts)

Utskottet har — jag tillåter mig upprepa det — gjort allt för att hushålla på denna hufvudtitel. Hvad särskildt angår anslagen för denna båt, nämnde friherre Klinckowström i förbigående, att dertill skulle anslås en viss summa samt några andra medel, som vore besparade. Dessa *några andra medel* äro i själfva verket icke så obetydliga, då de uppgå till ett belopp af 151,565 kronor 51 öre verkligen befintliga öfverloppsmedel. Derigenom har det begärda anslaget »för Svea» under år 1888 kunnat minskas till 548,434 kronor.

Men icke nog härmed. Utskottet har afstyrkt en mängd andra anslag, som nog annars kunde vara nyttiga och bort beviljas t. ex. för en minbåt 135,000 kronor, för minor 126,000 kronor, på ett anslag, som delats på två år, 28,300 kronor, för nybyggnader och anskaffningar vid Färösund 46,571 kronor, tillsammans 335,871 kronor, som utskottet önskat få uppförda på förtjenstsidan, då utskottet tillstyrkt anslaget till denna pansarbåt. Mig synes således, att utskottet stält sig 39 § riksdagsordningen så mycket som möjligt till efterrättelse. Att statsutskottet icke ytterligare gjort den besparing, att äfven afstyrka anslaget till pansarbåten, beror derpå att det finnes en gräns för besparingar, nemligen då det gäller att kunna försvara vårt land, och ingen lärer väl kunna föreställa sig att vi kunna skydda våra långsträckta kuster för landstigningar med endast en pansarbåt utan dertill fordras åtminstone 2 dylika båtar, och att minbåtarna endast en högst ringa tid kunna sköta sig ensamma är tydligt, ty de måste åtföljas af fartyg som förse dem med kol, vatten m. m. till hvilka transportsfartygs skyddande åter fordras pansarpåtar.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan på afslag derå, hvarefter propositionen på bifall till utskottets hemställan förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

18 och 19 punkterna.

Biföllos.

20 punkten.

Anslag till anskaffande af själfgående minor.

Herr Tamm, Hugo: Utskottet har i denna punkt, såsom herrarne torde observera, nedsatt det af Kongl. Maj:t begärda anslaget till anskaffning af 24 stycken själfgående minor från

216,000 kronor till 90,000 kronor. De skäl, utskottet härvid stödt sig på, äro två. Det första är, att utskottet, »såsom här ofvan under punkt 18 inhemtas, ansett sig icke böra tillstyrka anskaffande af en första klassens minbåt.» Jag vill nu mindre fästa mig vid detta skäl, ehuru det är temligen svagt, då det saknar allt sammanhang mellan motivering och slutledning, alldenstund af de här föreslagna 24 minorna *ingen* är afsedd för den icke beviljade minbåten, utan samtliga skola tjena till materiel för de minbåtar, som redan finnas.

Det andra skälet är vida betänkligare. Det är nemligen de stora kostnader, som den nya pansarbåten skulle medföra. Jag kan mycket väl fatta, att man drager sig för att bevilja anslag till en ny pansarbåt, men icke att man vill bevilja detta nya anslag på bekostnad af det vi redan ega, så att man icke skulle färdigbygga hvad som är påbörjad eller bevilja medel till oundgängliga reparationer af det, som redan finnes färdigt. Detta har dock utskottet gjort, då utskottet afstyrkt anslaget för anskaffande af minor till de båtar, som för närvarande finnas. Samma tanke har ledt utskottet i flera punkter på denna hufvudtitel, t. ex. vid punkten 10, der det begärda anslaget till reparationer å korvetten Balder afstyrkts, på det att de därför begärda medlen skulle kunna användas till den nya pansarbåten, oaktadt i fråga om den härför erforderliga kostnadens hela slutsumma dessa afdrag spela en oändligt liten roll. Mot denna princip har jag i min reservation velat uttala mig. Hvartill kan väl en sådan sammankoppling leda? Hvilken garanti erbjuder utskottet för att anslaget till den nya pansarbåten kommer att beviljas? Om äfven detta anslag afslås af Riksdagen, har utskottets sätt att gå till väga endast ledt derhän, att för de stora kostnader, en *tilltänkt pansarbåt skolat* medföra, de nödvändiga anslagen till underhåll och reparationer blifvit strukna och krupit i skrinet.

Äfven jag har i min reservation upptagit en något mindre summa, än den Kongl. Maj:ts äskat. Detta har helt enkelt varit därför att, då man står ensam i utskottet, man måste inskränka sig till det minsta möjliga. Jag har gjort afdrag för två reservminor äfvensom på grund af en upplysning inom utskottet, att några minor kunde åstadkommas till billigare pris. Men jag hemställer till herrarne, huruvida det kan vara skäl att nu så knappa in på detta anslag att vi, om det skulle gälla, komma att stå med våra dyra minbåtar utan den absolut nödvändiga materielen till dem, nemligen minorna, eller den minsta möjliga »utredning» som för dem erfordras.

På dessa grunder yrkar jag afslag å statsutskottets betänkande och bifall till min reservation.

Friherre von Kræmer: Den förste ärade talaren har onekligen rätt uti att, om statsutskottets föreliggande betänkande endast handlade om denna punkt, det utan tvifvel varit riktigt att

Anslag till an-
skaffande af
sjelfgående
minor.
(Forts.)

tillstyrka det belopp, som här af Kongl. Maj:t begärts. Nu är emellertid icke så förhållandet, utan betänkandet rör en hel mängd andra saker. Men vill man det större målet, som kammaren nyss i afseende på pansarbåten med sitt nästan enhälliga »ja» bekräftat, så måste man underkasta sig den olägenheten att för tillfället undanskjuta en del af de mindre viktiga sakerna.

Dessutom ber jag få påpeka, att det ligger i sakens natur, att visserligen äfven pansarbåtar kunna blifva urmodiga och efter ett större antal år oanvändbara; men att sådant i ytterligt högre grad gäller om minväsendet, som nästan dagligen är underkastadt förändringar genom nya uppfinningar, det torde ligga i öppen dag. Jag vill dock här stödja mig på Kongl. Maj:ts eget yttrande i bilagan till femte hufvudtiteln, der det på sidan 16 säges: »Att så är förhållandet vill jag icke bestrida, men anser detta senare argument vara i större eller mindre grad tillämpligt på minvapnet i sin helhet, och att af sådant skäl, såväl från försvarets som ekonomiens synpunkt, man äfven med anskaffande af minmateriel bör gå varsamt till väga, så att vi icke, på sätt i andra länder egt rum, anskaffa ett stort förråd af dyrbara minor, som sedan befinnas otillfredsställande.»

Nu vill jag visserligen icke säga, att det, som af Kongl. Maj:t här föreslagits, är något öfverdrifvet stort förråd, utan tvärtom skulle jag under andra förhållanden gerna vara med om dess beviljande; men en sak förefaller mig alldeles tydlig, och det är, att skall man härvidlag hushålla och pruta på något, ligga minorna närmast till hands, såsom varande underkastade en alltjemnt fortgående utveckling, som mycket lätt kan inom några få år göra de minor, hvilka nu begäras, alldeles oanvändbara.

Ur synpunkten att vinna det stora målet, att få pansarbåtar igenom, får jag nu anhålla om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Bennich: Med anledning af den förste ärade talarens yttrande, hvilket på mig gjort ett ganska djupt intryck, skulle jag vara mycket böjd för att genast bifalla det större anslaget, som här yrkats. Men den motivering, som utskottet begagnat i denna punkt, gifver mig anledning tro, att utskottet under vissa förutsättningar skulle vara benäget att gifva ännu högre belopp för minväsendet, och därför hemställer jag, om icke kammaren ville till utskottet återremittera denna punkt, på det att vi i sinom tid må se till, huru vi skola kunna fatta ett hufvudsakligt beslut.

Jag yrkar alltså återremiss.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels af herr Tamm, Hugo,

att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att be-
 loppet 90,000 kronor höjdes till 180,000 kronor, dels ock att
 punkten skulle till utskottet återförvisas.

*Anslag till an-
skaffande af
sjelfgående
minor.
(Forts.)*

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och
 förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara
 med öfvervägande ja besvarad.

21—24 punkterna.

Biföllos.

25 punkten.

Herr statsrådet friherre von Otter: Ehuruval den förelig-
 gande punkten icke, såvidt jag vet, blifvit af någon inom utskot-
 tet förordad, hemställer jag dock till kammaren, om det ej är
 skäl att bifalla densamma.

*Ifrågasatt an-
slag för ny-
byggnader
m. m. vid
Fårösund.*

Här hafva, såsom herrarne veta, gjorts stora kostnader för
 Fårösunds försvar, men ännu fattas omkring 46,000 kr. för att
 få detsamma komplett. Hvad som återstår är af den stora bety-
 delse, att jag får på det varmaste hemställa om bifall till Kongl.
 Maj:ts förslag.

Först och främst erfordras ett boningshus för bevaknings-
 personalen. För närvarande finnes der blott plats för en under-
 officer. Men han *ensam* kan omöjligt sköta och vårda den dyrbara och
 ömtåliga materielen, såsom bakladdningsmekanismen till kanonerna
 o. s. v. Dessutom måste det finnas ett förvaringshus för projek-
 tiler och af en del andra saker. Detta måste anskaffas så snart som
 möjligt. Det viktigaste af allt är dock, att bryggan till minför-
 rådshuset blir fullbordad, ty densamma saknar för närvarande
 landfäste, hvarförutan den är af noll och intet värde.

På dessa skäl hemställer jag om bifall till Kongl. Maj:ts
 förslag.

Friherre von Kræmer: På hufvudsakligen samma skäl,
 som jag androg vid den punkt, då jag nyss hade ordet, eller
 nödvändigheten af att för vinnande af det stora målet göra en
 del afprutningar å hvad Kongl. Maj:t i öfrigt begärt, får jag äf-
 ven här yrka bifall till utskottets hemställan. Men särskildt före-
 finnes vid denna punkt en omständighet, som talar för bifall
 dertill. Om man läser statsrådsprotokollet för den 11 januari
 1886, hvilket föregick den Kongl. propositionen till det årets riks-
 dag, finner man i 22:dra punkten, under titeln »ersättningar och
 anskaffningar för försvaret af Fårösund» att det, som då fordra-
 des, var 354,000 kr. Det beviljades också på femte hufvudtiteln;
 men det är *väl* att märka, att i samma statsrådsprotokoll finner
 man på nästföregående sida, att anslag äskats för vissa genom

*Ifrågasatt an-
slag för ny-
byggnader
m. m. vid
Fårösund.*

(Forts.)

marinförvaltningens försorg vidtagna anskaffningar, 258,631 kr. 11 öre, för de genom chefen för fortifikationen utförda, 45,854 kr. 99 öre samt för förbrukade elektriska kablar 72,152 kr. 50 öre, summa 376,638 kr. 60 öre, eller i jemt tal 376,000 kr.

Dessa båda betydliga anslag, det å 354,000 och det å 376,000 kr. seglade alltså, så att säga, under samma flagg i statsrådsprotokollet och syntes sålunda båda angå redan gjorda utgifter för det tillfälliga försvaret af Fårösund i anledning af de befarade krigsöroligheterna.

Men så var icke förhållandet, utan blott de 376,000 voro dertill använda, då deremot de 354,000 kr., som begärdes, afsågo ytterligare anläggningar vid Fårösund, som egentligen icke hörde till de åtgärder, som vidtogos särskildt i anledning af nämnda krigsfara.

Derför förekommo också i den kongl. propositionen under femte hufvudtiteln blott de 354,000 kr., hvaremot de 376,000 kr. kastats utanför hufvudtiteln. Emellertid beviljades *båda* dessa betydande summor till Fårösunds försvar — på hvilken grund, ja, på den frågan har jag ej nu rätt att ingå, då det blifvit af en föregående Riksdag så beslutadt.

Men när så betydande summor, tillsammans öfver 700,000 kr., förra året beviljades till Fårösund, hemställer jag, om det nu begärda ytterligare anslaget på 46,571 kr. kan vara af behovet påkalladt för en plats, som tyckes hota att blifva en graf för 5:te hufvudtitelns medel, eller om det då ej är mera skäl att nu koncentrera all kraft för vinnande af det stora mål, som jag nyss antydt, eller anskaffande af en ny pansarbåt.

Jag anhåller om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Hedlund: På grund af hvad herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet anfört tillåter jag mig att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag i denna del.

Häruti instämde herr Bennich.

Friherre Leijonhufvud: Att de behof, hvilka af herr sjöministern antydts, äro högst nödvändiga, det kan jag intyga. Jag känner väl till stället. De egentliga arbetena der hafva skett genom fortifikationen. Bryggan saknar landfäste, så att den i sitt nuvarande skick ej kan begagnas. Strandegaren lärer gjort några svårigheter, som hindrade dess framdragning ända till fast land.

Jag kan ej instämma med friherre Kræmer, att man kan afslå detta anslag, emedan man redan använt 700,000 kr. vid Fårösund, utan har herr sjöministern tvifvelsutän rätt deruti att dessa medel äro väl behöfliga. Deremot får jag instämma med friherre Kræmer deruti, att vi i statsutskottet måste samla alla

bemödanden på pansarbåten, och att dessa mindre anslag derpå *Ifrågasatt anslag för nybyggnader m. m. vid Färösund.* blifva lidande.

Jag skall med nöje rösta för dessa anslag om de återkomma nästa år.

(Forts)

Friherre von Kræmer: Jag skall bedja att blott få tillägga ett par ord.

Uti det anslagsbelopp af 354,000 kr., som förra året beviljades till ytterligare åtgärder vid Färösund, ingick anskaffande af minnateriel med ej mindre än 210,605 kr. 39 öre. Nu hemställer jag, mine herrar, om ej, då de närvarande förhållandena äro så fredliga, att ej gerna hela den summan kan behöfva tagas i anspråk för det afsedda ändamålet, de här begärda 46,571 kr. skulle kunna tagas deraf? Jag tror att statsutskottet sällan med så stort berättigande tillstyrkt inskränkning af ett begärdt anslag som just denna gång.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och vidare derpå att Kammarern, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, hvarefter propositionen på bifall till utskottets hemställan upprepades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo och bifölls statsutskottets den 4 och 6 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af lån för betäckande af kostnaden för tornbyggnaden å Linköpings domkyrka.

Upplästes ett inlemnadt läkarebetyg af följande lydelse:

Att ledamoten af Riksdagens första kammare hr L. O. Smith för närvarande lider af ett häftigt anfall af gikt i båda fötterna (Arthritis urica), hvilket gör honom för närmaste framtiden oförmögen att bevista Riksdagens sammanträden, intygar på aflagd embetsed

Stockholm, Carlshäll den 8 juni 1887.

Vincent Lundberg,
leg. läkare.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde.

Som större delen af föredragningslistan nu blifvit genomgången, hemställde herr grefven och talmannen, att de utfärdade anslagen till sammanträdets fortsättande på e. m. finge nedtagas; hvilken hemställan bifölls.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle på föredragningslistan till nästa sammanträde upptagas näst efter de gemensamma voteringarna.

Kammaren åtskildes kl. 3,36 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Rättelse:

i Första Kammarens protokoll n:o 7.

Sid. 29 rad 8 uppfir. *står*: 25,820 kronor.

läs: 28,820 kronor.
